

**KAJIAN ASAL USUL DAN MAKNA PERKATAAN
TERPILIH BAHASA MELAYU
DARIPADA BAHASA SANSKRIT DAN PARSII**

MOHAMAD NOR TAUFIIQ BIN NOR HASHIM

UNIVERSITI SAINS MALAYSIA

2022

**KAJIAN ASAL USUL DAN MAKNA PERKATAAN
TERPILIH BAHASA MELAYU
DARIPADA BAHASA SANSKRIT DAN PARSİ**

oleh

MOHAMAD NOR TAUFİQ BIN NOR HASHİM

**Tesis yang diserahkan untuk
memenuhi keperluan bagi
Ijazah Doktor Falsafah**

Jun 2022

PENGHARGAAN

Dengan nama Allah, Yang Maha Pemurah, lagi Maha Mengasihani. Syukur kehadiranNya kerana memberi kekuatan dan kemudahan kepada pengkaji untuk menyiapkan tesis ini setelah tiga tahun menulis kajian ini. Tiada daya untuk pengkaji menyiapkan tesis ini melainkan dengan pertolongan Allah S.W.T dalam memahami setiap apa yang dibaca dan ditulis dalam kajian ini.

Ikhlas dari hati, terima kasih pengkaji ucapkan kepada Dr. Aniswal Abd Ghani yang tanpa jemu mengajar, membimbing serta sabar semasa menyemak helaian kertas sehingga terhasilnya tesis ini. Walaupun sudah sembilan tahun pengkaji berguru dengan beliau, namun terasa masih banyak ilmu yang belum dipelajari. Setiap kata-kata yang dilontarkan merupakan mutiara ilmu yang berguna yang mengajar penulis untuk berfikir secara kritis berlandaskan metodologi yang tepat. Sesungguhnya, tidak mampu untuk pengkaji membalas jasa beliau, hanya Allah sahaja yang mampu membalas jasa beliau.

Terima kasih juga kepada Dr. Mohd Khaidir Abd Wahab kerana banyak memberi semangat kepada pengkaji semasa menyiapkan tesis ini. Tidak lupa juga kepada pakar rujuk bahasa Sanskrit pengkaji, iaitu Dr. Nasha Rodziadi dari Pusat Penyelidikan Arkeologi Global USM. Tanpa beliau, penulisan tesis ini tidak akan berganjak kepada satu tahap yang memuaskan. Tunjuk ajar dalam memahami asas bahasa Sanskrit amat pengkaji hargai. Sesungguhnya, pengalaman menuntut ilmu bersama beliau sangat tinggi nilainya.

Kepada sahabat yang selalu berada ketika susah dan senang, Ahmad Syafiq Amir Abdullah Zawawi, terima kasih kerana tanpa lelah berkongsi idea dan sentiasa berada dalam perjuangan ini. Terima kasih juga kepada Dr. Juzaili Azizi dari Pusat Penyelidikan Dadah dan Ubat-ubatan, USM, yang sentiasa membantu dan memberi idea semasa menyiapkan tesis ini. Pengalaman dan pendapat yang dilontarkan oleh mereka amat berguna kepada pengkaji semasa menempuh liku-liku sepanjang menyiapkan tesis ini. Segala pertolongan yang diberikan amat pengkaji hargai.

Yang terakhir dan teristimewa, ingin pengkaji meluahkan rasa kasih dan sayang kepada ibu bapa dan adik-adik. Terima kasih kepada ibu, Wan Fatimah bt Wan Omar dan bapa, NorHashim bin Mustafa. Tiada kata yang mampu diucapkan selain rasa bersyukur kerana memiliki keluarga yang sempurna. Tanpa mereka dan doa daripada mereka, pengkaji tidak akan berada di tempat yang pengkaji berada sekarang. Juga buat adik-adik, NorFadli, NorSalam dan NorZaim. Terima kasih kerana memahami diri ini dan untuk segalanya. Semoga kita semua berjaya dunia dan akhirat.

Mohamad NorTaufiq
Xi'an

ISI KANDUNGAN

PENGHARGAAN	ii
ISI KANDUNGAN.....	iii
SENARAI JADUAL.....	x
SENARAI PERKATAAN.....	xvii
SENARAI RAJAH.....	xxii
SENARAI GAMBAR RAJAH.....	xxiii
SENARAI ILUSTRASI.....	xxiv
SENARAI LAMBANG.....	xxv
SENARAI SINGKATAN.....	xxvi
SENARAI TRANSLITERASI.....	xxix
ABSTRAK.....	xxx
ABSTRACT.....	xxxii
BAB 1 PENGENALAN.....	1
1.1 Pendahuluan.....	1
1.2 Latar Belakang Kajian.....	1
1.3 Permasalahan Kajian.....	24
1.4 Objektif Kajian.....	33
1.5 Persoalan Kajian.....	33
1.6 Skop dan Batasan Kajian.....	33
1.7 Kepentingan Kajian.....	35
1.8 Latar Belakang Bahasa Melayu.....	41
1.8.1 Asal Usul Bangsa, dan Bahasa Melayu.....	41
1.8.2 Perkembangan Sistem Tulisan Bahasa Melayu.....	45
1.9 Latar Belakang Bahasa Sanskrit dan Bahasa Parsi.....	49

1.9.1	Bahasa Sanskrit.....	51
1.9.1(a)	Sejarah Perkembangan Bahasa Sanskrit.....	51
1.9.1(b)	Sistem Ejaan Bahasa Sanskrit.....	56
1.9.2	Bahasa Parsi.....	63
1.9.2(a)	Sejarah Perkembangan Bahasa Parsi.....	63
1.9.2(b)	Sistem Ejaan Bahasa Parsi.....	69
1.10	Definisi Operasional	75
1.10.1	Manuskrip Melayu.....	74
1.10.2	Pertembungan Bahasa.....	81
1.10.2(a)	Bahasa Pijin dan Kreol; Percampuran Kod dan Penukaran Kod.....	88
1.10.3	Perubahan Bahasa.....	91
1.10.4	Indo-Eropah	93
1.11	Kesimpulan.....	99
BAB 2 SOROTAN LITERATUR.....		100
2.1	Pendahuluan.....	100
2.2	Perkataan Melayu Asli dan Pembentukan Perkataan dalam Bahasa Melayu.....	100
2.3	Kajian-kajian ke arah Etimologi Bahasa Melayu.....	104
2.3.1	Peminjaman Perkataan Sanskrit dalam Bahasa Melayu.....	104
2.3.2	Peminjaman Perkataan Parsi dalam Bahasa Melayu.....	113
2.3.3	Peminjaman Perkataan daripada Bahasa-bahasa Berkaitan.....	121
2.3.3(a)	Peminjaman Perkataan Arab dalam Bahasa Melayu.....	121
2.3.3(b)	Peminjaman Perkataan Tamil dalam Bahasa Melayu....	125
2.4	Kesimpulan.....	130
2.5	Pedoman Etimologi yang Digagaskan oleh Collins (2003).....	139

2.5.1	Pedoman Etimologi yang Dikemukakan oleh Collins (2003).....	140
2.2.1(a)	Sebelum Meneliti Sesuatu Etimologi, Pastikan Ketika Kata itu Muncul untuk Pertama Kalinya.....	140
2.2.2(b)	Sejarah dan Geografi Harus Dipertimbangkan: Kata-Kata Hanya Dapat Dipinjam melalui Pertembungan Bahasa.....	142
2.3.3(c)	Kesepadanan Bunyi yang telah Diketahui Harus Berlandaskan Usaha Etimologi.....	143
2.3.4(d)	Tekanan Harus Diberi pada Kata Lisan: Sebutan Dapat Menjelaskan Percanggahan Teks dan Menyoroti Etimologi yang Betul.....	147
2.2.5(e)	Dialek-Dialek Daerah Merupakan Sumber Penting dalam Etimologi: Sering Kata-Kata Purba Dikekalkan dalam Sesuatu Dialek.....	148
2.2.6(f)	Setiap Unsur Kata Harus Diterangkan: Penjelasan Sebahagian Kata Sahaja Tidak Meyakinkan.....	149
2.6	Kesimpulan.....	156
BAB 3 METODOLOGI KAJIAN.....		157
3.1	Pengenalan.....	157
3.2	Reka Bentuk Kajian.....	157
3.3	Sumber Data Kajian.....	158
3.3.1	Maklumat Tentang <i>A Malay-English Dictionary</i> (Wilkinson, 1901, 1902) dan <i>An Unabridged Malay-English Dictionary</i> (Winstedt, 1959).....	158
3.3.2	Rasional Pemilihan Data Kajian daripada Kamus Wilkinson (1901, 1902) dan Winstedt (1959).....	160
3.4	Proses Pengumpulan Data Kajian.....	162
3.5	Proses Pemilihan Data Kajian Terpilih untuk Dianalisis daripada Bahasa Sanskrit dan Bahasa Parsi.....	165
3.5.1	Proses Pemilihan Perkataan Pinjaman Sanskrit Terpilih Secara Bersistem.....	166
3.5.2	Proses Pemilihan Perkataan Pinjaman Parsi Terpilih Secara Bersistem.....	167

3.6	Proses Penganalisisan Data Kajian Terpilih daripada Bahasa Sanskrit dan Bahasa Parsi.....	171
3.6.1	Kesepadanan Bunyi yang Telah Diketahui Harus Berlandaskan Usaha Etimologi.....	172
3.6.1(a)	Proses Penelitian Kepada Bentuk Asal dan Makna Asal Sesebuah Kata.....	160
3.6.1(b)	Hubungan atau Perkaitan dengan Bahasa-bahasa Lain.....	177
3.6.1(c)	Proses Penelitian Kepada Bentuk dan Makna Perkataan dalam Bahasa Serumpun.....	178
3.6.2	Sebelum Meneliti Sesuatu Etimologi, Pastikan Ketika Kata Itu Muncul untuk Pertama Kalinya.....	179
3.6.2(a)	Proses Penelitian ke atas Manuskrip Melayu Lama.....	179
3.6.3	Sejarah dan Geografi Harus Dipertimbangkan: Kata-Kata Dapat Dipinjam melalui Pertembungan Sosial.....	184
3.6.4	Setiap Unsur Kata Harus Diterangkan: Penjelasan Sebahagian Kata Sahaja Tidak Meyakinkan.....	185
3.6.4(a)	Hubungan Perkataan dengan Perkataan dalam Bahasa yang Sama.....	185
3.7	Sistem Penandaan dalam Jadual Data Kata Pinjaman Sanskrit dan Parsi....	188
3.8	Kesimpulan.....	192
BAB 4 ANALISIS KATA PINJAMAN SANSKRIT TERPILIH DALAM BAHASA MELAYU.....		193
4.1	Pendahuluan.....	193
4.2	Analisis Kata Pinjaman Sanskrit Terpilih dalam Bahasa Melayu.....	196
4.2.1	Atawa.....	196
4.2.2	Achара.....	200
4.2.3	Baginda.....	203
4.2.4	Bahagia.....	206
4.2.5	Chabai.....	209

4.2.6	Chatur.....	213
4.2.7	Dadeh.....	218
4.2.8	Dana.....	221
4.2.9	Empelam.....	223
4.2.10	Gajah.....	228
4.2.11	Gada.....	230
4.2.12	Harga.....	233
4.2.13	Harta.....	236
4.2.14	Isteri.....	238
4.2.15	Istanggi.....	241
4.2.16	Jaga.....	244
4.2.17	Jagat.....	247
4.2.18	Kata.....	250
4.2.19	Karena.....	252
4.2.20	Laba.....	254
4.2.21	Labu.....	256
4.2.22	Madu.....	258
4.2.23	Masa.....	260
4.2.24	Nadi.....	262
4.2.25	Nama.....	264
4.2.26	Pada.....	268
4.2.27	Padma.....	270
4.2.28	Rahsia.....	273
4.2.29	Raja.....	276
4.2.30	Sasa.....	278

4.2.31	Sama.....	280
4.2.32	Tatkala.....	282
4.2.33	Utara.....	285
4.2.34	Utama.....	287
4.2.35	Warna.....	290
4.2.36	Wangsa.....	293
4.3	Kesimpulan.....	296
BAB 5 ANALISIS KATA PINJAMAN PARSİ TERPILIH DALAM BAHASA MELAYU.....		297
5.1	Pendahuluan.....	297
5.2	Analisis Kata Pinjaman Bahasa Parsi Terpilih dalam Bahasa Melayu.....	298
5.2.1	Agar.....	298
5.2.2	Baju.....	301
5.2.3	Chambok.....	303
5.2.4	Domba.....	306
5.2.5	Pesona.....	308
5.2.6	Gandom.....	312
5.2.7	Honar.....	314
5.2.8	Jam.....	316
5.2.9	Kebuli.....	317
5.2.10	Mahir.....	319
5.2.11	Nafiri.....	321
5.2.12	Onar.....	324
5.2.13	Pahlawan.....	324
5.2.14	Roji.....	326
5.2.15	Shabash.....	329

5.2.16	Takhta.....	331
5.2.17	Ustadz.....	334
5.2.18	Wirid.....	337
5.2.19	Zadah.....	339
5.3	Kesimpulan.....	342
BAB 6 PERBINCANGAN DAPATAN KAJIAN.....		343
6.1	Pendahuluan.....	343
6.2	Perbincangan Dapatan Kajian Perkataan Pinjaman daripada Bahasa Sanskrit dan Parsi.....	343
6.2.1	Perbincangan Dapatan Berdasarkan Asal Usul Perkataan.....	344
6.2.2	Perbincangan Dapatan Berdasarkan Sejarah dan Geografi Perkataan.....	347
6.2.3	Perbincangan Dapatan Berdasarkan Bentuk Perkataan.....	349
6.2.4	Perbincangan Dapatan Berdasarkan Makna Perkataan.....	353
6.2.5	Perbincangan Dapatan Berdasarkan Penelitian ke atas Manuskrip Melayu.....	355
6.3	Dapatan Berdasarkan Penelitian ke atas Data-data Kajian.....	357
6.4	Kesimpulan.....	359
BAB 7 KESIMPULAN.....		363
7.1	Pendahuluan.....	363
7.2	Rumusan Kajian.....	363
7.3	Cadangan Kajian Lanjutan.....	366
7.4	Kesimpulan.....	372
BIBLIOGRAFI.....		375
LAMPIRAN		

SENARAI JADUAL

		Halaman
Jadual 1.1	Etimologi Kata <i>Kopi</i> dalam Bahasa Melayu.....	10
Jadual 1.2	Etimologi Kata <i>Coffee</i> dalam Bahasa Inggeris (OED).....	12
Jadual 1.3	Etimologi Kata <i>Coffee</i> dalam Bahasa Inggeris.....	12
Jadual 1.4	Etimologi Kata <i>Kahwa</i> dalam Bahasa Melayu.....	15
Jadual 1.5	Jalur Peminjaman dan Perubahan Kata <i>dewan</i> dalam Bahasa Melayu.....	20
Jadual 1.6	Etimologi Kata <i>Typhon</i> dalam Bahasa Inggeris (OED).....	22
Jadual 1.7	Vokal Bahasa Sanskrit.....	57
Jadual 1.8	Sebutan Vokal Bahasa Sanskrit.....	58
Jadual 1.9	Konsonan Bahasa Sanskrit.....	59
Jadual 1.10	Sebutan Konsonan <i>Velar</i> atau <i>Gutturals</i> (kaṅṭhya).....	59
Jadual 1.11	Sebutan Konsonan <i>Palatals</i> (tālavya).....	60
Jadual 1.12	Sebutan Konsonan <i>Cerebrals</i> (mūrdhanya).....	60
Jadual 1.13	Sebutan Konsonan <i>Dentals</i> (dantya).....	61
Jadual 1.14	Sebutan Konsonan <i>Labials</i> (oṣṭhya).....	61
Jadual 1.15	Sebutan Konsonan <i>Semivowels</i> (antahsha).....	61
Jadual 1.16	Sebutan Konsonan <i>Sibilants</i> (usman) dan <i>Aspirate</i> ‘h’....	62
Jadual 1.17	Kemiripan Kata Parsi dengan Bahasa Indo-Eropah.....	64
Jadual 1.18	Huruf-huruf Parsi.....	70
Jadual 1.19	Huruf Tambahan Bahasa Parsi.....	71
Jadual 1.20	Huruf Parsi yang Diubah suai.....	71
Jadual 1.21	Vokal Panjang Bahasa Parsi.....	72
Jadual 1.22	Vokal Pendek Bahasa Parsi.....	73

Jadual 1.23	Diftong Bahasa Parsi.....	73
Jadual 1.24	Kemiripan Perkataan Bahasa Inggeris dengan Jerman...	97
Jadual 2.1	Perubahan Bentuk Ejaan Kata Pinjaman Sanskrit dalam Bahasa Melayu.....	110
Jadual 2.2	Jalur Peminjaman dan Perubahan Kata kiosk dalam Bahasa Melayu.....	114
Jadual 2.3	Jalur Peminjaman dan Perubahan Kata Falsafah dalam Bahasa Parsi	120
Jadual 2.4	Ringkasan Perbincangan Kajian Berkaitan Kata Pinjaman Asing dalam Bahasa Melayu.....	132
Jadual 2.5	Komen Warganet dalam Ruangan Komen Facebook DBP.....	150
Jadual 2.6	Komen Warganet dalam Ruangan Komen Laman ‘Soya Cincu’	150
Jadual 3.1	Contoh Data Kata Sanskrit yang Berulang	164
Jadual 3.2	Pengumpulan Data Berulang dalam Satu Kolum.....	164
Jadual 3.3	Senarai Manuskrip Terpilih.....	180
Jadual 3.4	Data Bahasa Sanskrit dan Sistem Penandaannya.....	189
Jadual 3.5	Data Bahasa Parsi dan Sistem Penandaannya.....	189
Jadual 4.1	Senarai Perkataan Bahasa Sanskrit Terpilih untuk Dianalisis.....	195
Jadual 4.2	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Atawa</i> dalam IBBT....	199
Jadual 4.3	Etimologi Awal Kata <i>Atau</i> dalam Bahasa Melayu.....	199
Jadual 4.4	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Acara</i> dalam IBBT....	202
Jadual 4.5	Etimologi Awal Kata <i>Acara</i> dalam Bahasa Melayu.....	202
Jadual 4.6	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Baginda</i> dalam IBBT..	205
Jadual 4.7	Etimologi Awal Kata <i>Baginda</i> dalam Bahasa Melayu.....	205
Jadual 4.8	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Bahagia</i> dalam HBB..	208
Jadual 4.9	Etimologi Awal Kata <i>Bahagia</i> dalam Bahasa Melayu.....	208

Jadual 4.10	Etimologi Kata <i>Chili</i> dalam Bahasa Inggeris (OED).....	211
Jadual 4.11	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Cabai</i> dalam HHT.....	212
Jadual 4.12	Etimologi Awal Kata <i>Cabai</i> dalam Bahasa Melayu.....	212
Jadual 4.13	Etimologi kata <i>Chess</i> dalam Bahasa Inggeris (OED).....	216
Jadual 4.14	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Catur</i> dalam UUM....	217
Jadual 4.15	Etimologi Awal Kata <i>Catur</i> dalam Bahasa Melayu.....	217
Jadual 4.16	Etimologi Kata <i>Yogurt</i> dalam Bahasa Inggeris (OED).....	220
Jadual 4.17	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Dadih</i> dalam BAS....	220
Jadual 4.18	Etimologi Awal Kata <i>Dadih</i> dalam Bahasa Melayu.....	220
Jadual 4.19	Etimologi Awal Kata <i>Dana</i> dalam Bahasa Melayu.....	222
Jadual 4.20	Etimologi Kata <i>Mango</i> dalam Bahasa Inggeris (OED).....	226
Jadual 4.21	Kewujudan dan Penggunaan Kata Mempelam dalam HSR.....	227
Jadual 4.22	Etimologi Awal Kata <i>Mempelam</i> dalam Bahasa Melayu..	227
Jadual 4.23	Etimologi Awal Kata <i>Mangga</i> dalam Bahasa Melayu.....	228
Jadual 4.24	Kewujudan dan Penggunaan Kata Gajah dalam HAH.....	230
Jadual 4.25	Etimologi Awal Kata <i>Gajah</i> dalam Bahasa Melayu.....	230
Jadual 4.26	Etimologi Kata <i>Mace</i> dalam Bahasa Inggeris (OED).....	232
Jadual 4.27	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Gada</i> dalam HPL.....	233
Jadual 4.28	Etimologi Awal Kata <i>Gada</i> dalam Bahasa Melayu.....	233
Jadual 4.29	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Harga</i> dalam HAH....	235
Jadual 4.30	Etimologi Awal Kata <i>Harga</i> dalam Bahasa Melayu.....	235
Jadual 4.31	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Harta</i> dalam HRP.....	238
Jadual 4.32	Etimologi Awal Kata <i>Harta</i> ke dalam Bahasa Melayu....	238
Jadual 4.33	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Isteri</i> dalam IBBT.....	240
Jadual 4.34	Etimologi Awal Kata <i>Isteri</i> dalam Bahasa Melayu.....	240

Jadual 4.35	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Setanggi</i> dalam HSR...	243
Jadual 4.36	Etimologi Awal Kata <i>Setanggi</i> dalam Bahasa Melayu.....	243
Jadual 4.37	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Jaga</i> dalam HBB.....	246
Jadual 4.38	Etimologi Awal Kata <i>Jaga</i> dalam Bahasa Melayu.....	246
Jadual 4.39	Etimologi Kata <i>Juggernaut</i> dalam Bahasa Inggeris (OED).....	248
Jadual 4.40	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Jagat</i> dalam HPL.....	249
Jadual 4.41	Etimologi Awal Kata <i>Jagat</i> dalam Bahasa Melayu.....	249
Jadual 4.42	Kewujudan dan Penggunaan Perkataan <i>Kata</i> dalam HBB	251
Jadual 4.43	Etimologi Awal Perkataan <i>Kata</i> dalam Bahasa Melayu...	251
Jadual 4.44	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Kerana</i> dalam HBB...	253
Jadual 4.45	Etimologi Awal Kata <i>Kerana</i> dalam Bahasa Melayu.....	253
Jadual 4.46	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Laba</i> dalam HBB.....	255
Jadual 4.47	Etimologi Awal Kata <i>Laba</i> dalam Bahasa Melayu.....	255
Jadual 4.48	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Labu</i> dalam HIZ.....	257
Jadual 4.49	Etimologi Awal Kata <i>Labu</i> dalam Bahasa Melayu.....	257
Jadual 4.50	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Madu</i> dalam HBB.....	259
Jadual 4.51	Etimologi Awal Kata <i>Madu</i> dalam Bahasa Melayu.....	259
Jadual 4.52	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Masa</i> dalam HBB.....	262
Jadual 4.53	Etimologi Awal Kata <i>Masa</i> dalam Bahasa Melayu.....	262
Jadual 4.54	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Nadi</i> dalam HMMMP.	264
Jadual 4.55	Etimologi Awal Kata <i>Nadi</i> dalam Bahasa Melayu.....	264
Jadual 4.56	Etimologi Perkataan <i>Name</i> dalam Bahasa Inggeris (OED).....	266
Jadual 4.57	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Nama</i> dalam HAH.....	268
Jadual 4.58	Etimologi Awal Perkataan <i>Nama</i> dalam Bahasa Melayu.....	268

Jadual 4.59	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Pada</i> dalam IBBT.....	269
Jadual 4.60	Etimologi Awal Kata <i>Pada</i> dalam Bahasa Melayu.....	269
Jadual 4.61	Etimologi Kata <i>Lotus</i> dalam Bahasa Inggeris (OED).....	271
Jadual 4.62	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Padma</i> dalam HPL....	272
Jadual 4.63	Etimologi Awal Kata <i>Padma</i> atau <i>Pakma</i> dalam Bahasa Melayu.....	272
Jadual 4.64	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Rahsia</i> dalam HBB....	276
Jadual 4.65	Etimologi Awal Kata <i>Rahsia</i> dalam Bahasa Melayu.....	276
Jadual 4.66	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Raja</i> dalam IBBT.....	278
Jadual 4.67	Etimologi Awal Kata <i>Raja</i> dalam Bahasa Melayu.....	278
Jadual 4.68	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Sasa</i> dalam SM.....	279
Jadual 4.69	Etimologi Awal Kata <i>Sasa</i> dalam Bahasa Melayu.....	279
Jadual 4.70	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Sama</i> dalam UUM.....	281
Jadual 4.71	Etimologi Awal Kata <i>Sama</i> dalam Bahasa Melayu.....	281
Jadual 4.72	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Tatkala</i> dalam HAH...	284
Jadual 4.73	Etimologi Awal Kata <i>Tatkala</i> dalam Bahasa Melayu.....	284
Jadual 4.74	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Utara</i> dalam HPL.....	286
Jadual 4.75	Etimologi Awal Kata <i>Utara</i> dalam Bahasa Melayu.....	287
Jadual 4.76	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Utama</i> dalam HAH...	289
Jadual 4.77	Etimologi Awal Kata <i>Utama</i> dalam Bahasa Melayu.....	289
Jadual 4.78	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Warna</i> dalam HSR....	292
Jadual 4.79	Etimologi Awal Kata <i>Warna</i> dalam Bahasa Melayu.....	292
Jadual 4.80	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Wangsa</i> dalam HBB...	295
Jadual 4.81	Etimologi Awal Kata <i>Wangsa</i> dalam Bahasa Melayu.....	295
Jadual 4.82	Etimologi Awal Kata <i>Bangsa</i> dalam Bahasa Melayu.....	295
Jadual 5.1	Senarai Perkataan Bahasa Parsi Terpilih untuk Dianalisis	298

Jadual 5.2	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Agar</i> dalam HBB.....	300
Jadual 5.3	Etimologi Awal Kata <i>Agar</i> dalam Bahasa Melayu.....	300
Jadual 5.4	Etimologi Awal Kata <i>Agar-agar</i> dalam Bahasa Melayu...	301
Jadual 5.5	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Baju</i> dalam HAH.....	303
Jadual 5.6	Etimologi Awal Kata <i>Baju</i> dalam Bahasa Melayu.....	303
Jadual 5.7	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Cambuk</i> dalam HPJP..	305
Jadual 5.8	Etimologi Awal Kata <i>Cambuk</i> dalam Bahasa Melayu.....	305
Jadual 5.9	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Domba</i> dalam HSR....	307
Jadual 5.10	Etimologi Awal Kata <i>Domba</i> dalam Bahasa Melayu.....	307
Jadual 5.11	Etimologi Kata <i>Persona</i> dalam Bahasa Inggeris (OED)...	310
Jadual 5.12	Etimologi Awal Kata <i>Pesona</i> dan <i>Persona</i> dalam Bahasa Melayu.....	312
Jadual 5.13	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Gandum</i> dalam HAH..	314
Jadual 5.14	Etimologi Awal Kata <i>Gandum</i> dalam Bahasa Melayu.....	314
Jadual 5.15	Etimologi Awal Kata <i>Honar</i> dalam Bahasa Melayu.....	315
Jadual 5.16	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Khabuli</i> dalam HAAK	318
Jadual 5.17	Etimologi Awal Kata <i>Kabuli</i> dalam Bahasa Melayu.....	318
Jadual 5.18	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Mahir</i> dalam HIZ.....	320
Jadual 5.19	Etimologi Awal Kata <i>Mahir</i> dalam Bahasa Melayu.....	321
Jadual 5.20	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Nafiri</i> dalam HAH.....	323
Jadual 5.21	Etimologi Awal Kata <i>Nafiri</i> dalam Bahasa Melayu.....	324
Jadual 5.22	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Pahlawan</i> dalam HAH	326
Jadual 5.23	Etimologi Awal Kata <i>Pahlawan</i> dalam Bahasa Melayu...	326
Jadual 5.24	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Roti</i> dalam HAH.....	328
Jadual 5.25	Etimologi Awal Kata <i>Ruji</i> dalam Bahasa Melayu.....	328
Jadual 5.26	Etimologi Awal Kata <i>Roti</i> dalam Bahasa Melayu.....	328

Jadual 5.27	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Syabas</i> dalam HAH....	330
Jadual 5.28	Etimologi Awal Kata <i>Syabas</i> dalam Bahasa Melayu.....	331
Jadual 5.29	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Takhta</i> dalam HAH....	332
Jadual 5.30	Etimologi Awal Kata <i>Takhta</i> dalam Bahasa Melayu.....	333
Jadual 5.31	Etimologi Awal Kata <i>Ostâd</i> dalam Bahasa Parsi.....	335
Jadual 5.32	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Ustaz</i> dalam HIZ.....	336
Jadual 5.33	Etimologi Awal Kata <i>Ustaz</i> dalam Bahasa Melayu.....	336
Jadual 5.34	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Murid</i> dalam HAH....	338
Jadual 5.35	Etimologi Awal Kata <i>Murid</i> dalam Bahasa Melayu.....	338
Jadual 5.36	Kewujudan dan Penggunaan Kata <i>Zadah</i> dalam HAH....	341
Jadual 5.37	Etimologi Awal Kata <i>Zadah</i> dalam Bahasa Melayu.....	341

SENARAI PERKATAAN

		Halaman
Perkataan Skr 3a	Kata <i>uttarā</i> dalam SDFSS.....	175
Perkataan Skr 3b	Kata <i>uttara</i> dalam SDFSS.....	175
Perkataan Skr 3c	Kata <i>uttarA</i> dalam SDFSS.....	175
Perkataan Pars 3a	Kata <i>bād</i> dalam ACPED.....	176
Perkataan Skr 1a	Kata <i>athavā</i> dalam SDFSS.....	197
Perkataan Hin 1a	Kata <i>athavā</i> dalam HED.....	197
Perkataan Tam 1a	Kata <i>atavā</i> dalam TAED.....	198
Perkataan Skr 2a	Kata <i>ācaraṇa</i> dalam SDFSS.....	200
Perkataan Skr 2b	Kata <i>ācāra</i> dalam SDFSS.....	201
Perkataan Hin 1a	Kata <i>caryā</i> dalam HED.....	201
Perkataan Skr 3a	Kata <i>bhaga</i> dalam SDFSS.....	203
Perkataan Hin 3a	Kata <i>bhagīratha</i> dalam HED.....	204
Perkataan Skr 4a	Kata <i>bhāgya</i> dalam SDFSS.....	206
Perkataan Hin 4a	Kata <i>bhavya</i> dalam HED.....	207
Perkataan Skr 5a	Kata <i>cavana</i> dalam SDFSS.....	209
Perkataan Tam 5a	Kata <i>capalā</i> dalam TAED.....	210
Perkataan Skr 6a	Kata <i>caturaṅga</i> dalam SDFSS.....	213
Perkataan Skr 6b	Kata <i>catura</i> dalam SDFSS.....	213
Perkataan Hin 6a	Kata <i>catura</i> dalam HED.....	214
Perkataan Tam 6a	Kata <i>catur</i> dalam TAED.....	214
Perkataan Skr 7a	Kata <i>dadhi</i> dalam SDFSS.....	218
Perkataan Hin 7a	Kata <i>dahī</i> dalam HED.....	219

Perkataan Skr 8a	Kata <i>dāna</i> dalam SDFSS.....	221
Perkataan Hin 8a	Kata <i>dāna</i> dalam HED.....	222
Perkataan Skr 9a	Kata <i>amlaphala</i> dalam SDFSS.....	223
Perkataan Skr 9b	Kata <i>āmra</i> dalam SDFSS.....	224
Perkataan Skr 9c	Kata <i>phala</i> dalam SDFSS.....	224
Perkataan Skr 9d	Kata <i>mahaphala</i> dalam SDFSS.....	225
Perkataan Tam 9a	Kata <i>māmpalam</i> dalam TAED.....	225
Perkataan Skr 9e	Kata <i>kāmāṅga</i> dalam SDFSS.....	226
Perkataan Skr 10a	Kata <i>gaja</i> dalam SDFSS.....	228
Perkataan Hin 10a	Kata <i>gaja</i> dalam HED.....	229
Perkataan Skr 11a	Kata <i>gada</i> dalam SDFSS.....	230
Perkataan Skr 11b	Kata <i>gadā</i> dalam SDFSS.....	231
Perkataan Hin 11a	Kata <i>gada</i> dalam HED.....	231
Perkataan Skr 12a	Kata <i>argha</i> dalam SDFSS.....	234
Perkataan Hin 12a	Kata <i>argha</i> dalam HED.....	234
Perkataan Skr 13a	Kata <i>artha</i> dalam SDFSS.....	236
Perkataan Skr 13a	Kata <i>artha</i> dalam HED.....	237
Perkataan Skr 14a	Kata <i>strī</i> dalam SDFSS.....	238
Perkataan Tam 14a	Kata <i>tiri</i> dalam TAED.....	239
Perkataan Tam 14b	Kata <i>stiri</i> dalam TAED.....	239
Perkataan Skr 15a	Kata <i>ekāṅgī</i> dalam SDFSS.....	242
Perkataan Skr 15b	Kata <i>dhupa</i> dalam SDFSS.....	242
Perkataan Skr 16a	Kata <i>jāgarūka</i> dalam SDFSS.....	244
Perkataan Skr 16b	Kata <i>jāgara</i> dalam SDFSS.....	244
Perkataan Hin 16a	Kata <i>jāgarūka</i> dalam HED.....	245

Perkataan Beng 16a	Kata <i>jāgā</i> dalam Bahasa Benggali.....	245
Perkataan Skr 17a	Kata <i>jagat</i> dalam SDFSS.....	247
Perkataan Skr 17a	Kata <i>jaga</i> dalam HED.....	248
Perkataan Skr 18a	Perkataan <i>kathā</i> dalam SDFSS.....	250
Perkataan Skr 19a	Kata <i>kāraṇa</i> dalam SDFSS.....	252
Perkataan Hin 19a	Kata <i>kāraṇa</i> dalam HED.....	252
Perkataan Tam 19a	Kata <i>kāraṇam</i> dalam TAED.....	253
Perkataan Skr 20a	Kata <i>lābha</i> dalam SDFSS.....	254
Perkataan Hin 20a	Kata <i>lābha</i> dalam HED.....	254
Perkataan Skr 21a	Kata <i>alābū</i> dalam SDFSS.....	256
Perkataan Tam 21a	Kata <i>pūcaṇi</i> dalam TAED.....	257
Perkataan Skr 22a	Kata <i>madhu</i> dalam SDFSS.....	258
Perkataan Hin 22a	Kata <i>madhu</i> dalam HED.....	259
Perkataan Tam 22a	Kata <i>matu</i> dalam TAED.....	259
Perkataan Skr 23a	Kata <i>māsa</i> dan <i>masa</i> dalam SDFSS.....	260
Perkataan Hin 23a	Kata <i>māsa</i> dalam HED.....	261
Perkataan Skr 24a	Kata <i>nāḍī</i> dan <i>nadī</i> dalam SDFSS.....	262
Perkataan Hin 24a	Kata <i>nālī</i> dalam HED.....	263
Perkataan Tam 24a	Kata <i>nāḍi</i> dalam TAED.....	263
Perkataan Skr 25a	Perkataan <i>nāman</i> dalam SDFSS.....	265
Perkataan Skr 25b	Perkataan <i>nāma</i> dalam SDFSS.....	265
Perkataan Hin 25a	Perkataan <i>nāma</i> dalam HED.....	266
Perkataan Tam 25a	Perkataan <i>nāmam</i> dalam TAED.....	266
Perkataan Skr 26a	Kata <i>pada</i> dalam SDFSS.....	269
Perkataan Skr 27a	Kata <i>padma</i> dalam SDFSS.....	270

Perkataan Hin 27a	Kata <i>padma</i> dalam HED.....	271
Perkataan Skr 28a	Kata <i>rahasya</i> dalam SDFSS.....	273
Perkataan Hin 28a	Kata <i>rahasya</i> dalam HED.....	274
Perkataan Tam 28a	Kata <i>irakaciyam</i> dalam TAED.....	274
Perkataan Skr 29a	Kata <i>rājā</i> dalam SDFSS.....	277
Perkataan Hin 29a	Kata <i>raja</i> dalam HED.....	277
Perkataan Skr 30a	Kata <i>sāhasa</i> dalam SDFSS.....	279
Perkataan Skr 31a	Kata <i>sama</i> dalam SDFSS.....	280
Perkataan Hin 31a	Kata <i>sama</i> dalam HED	280
Perkataan Skr 33a	Kata <i>tatkāla</i> dalam SDFSS.....	282
Perkataan Hin 33a	Kata <i>tat</i> dalam HED.....	283
Perkataan Hin 33b	Kata <i>kāla</i> dalam HED.....	283
Perkataan Skr 34a	Kata <i>uttara</i> dalam SDFSS.....	285
Perkataan Hin 34a	Kata <i>uttara</i> dalam HED.....	286
Perkataan Tam 34a	Kata <i>uttaram</i> dalam TAED.....	286
Perkataan Skr 35a	Kata <i>uttama</i> dalam SDFSS.....	288
Perkataan Hin 35a	Kata <i>uttama</i> dalam HED.....	288
Perkataan Tam 35a	Kata <i>uttamam</i> dalam TAED.....	288
Perkataan Skr 36a	Kata <i>varṇa</i> dalam SDFSS.....	290
Perkataan Hin 36a	Kata <i>varṇa</i> dalam HED.....	291
Perkataan Tam 36a	Kata <i>varuṇam</i> dalam TAED.....	291
Perkataan Skr 37a	Kata <i>vaṃśa</i> dalam SDFSS.....	293
Perkataan Hin 37a	Kata <i>baṃsa</i> dalam HED.....	294
Perkataan Pars 1a	Kata <i>agar</i> dalam ACPED.....	299
Perkataan Pars 2a	Kata <i>bāzū</i> dalam ACPED.....	301

Perkataan Pars 3a	Kata <i>chābuk</i> dalam ACPED.....	303
Perkataan Hin [5]3a	Kata <i>cābuka</i> dalam Bahasa Hindi (HED).....	304
Perkataan Pars 4a	Kata <i>dumba</i> dalam ACPED.....	306
Perkataan Pars 5a	Kata <i>afsāna</i> dalam ACPED.....	308
Perkataan Pars 5b	Kata <i>afsūn</i> dalam ACPED.....	309
Perkataan Pars 6a	Kata <i>gandum</i> dalam ACPED.....	312
Perkataan Pars 7a	Kata <i>hanaq</i> dalam ACPED.....	315
Perkataan Pars 9a	Kata <i>qabūlī</i> dalam ACPED.....	317
Perkataan Pars 10a	Kata <i>māhe</i> dalam ACPED.....	319
Perkataan Pars 10b	Kata <i>māhir</i> dalam ACPED.....	319
Perkataan Pars 11a	Kata <i>nafīr</i> dalam ACPED.....	321
Perkataan Pars 11b	Kata <i>nāy</i> dalam ACPED.....	322
Perkataan Pars 11c	Kata <i>surnāy</i> dalam ACPED.....	323
Perkataan Pars 13a	Kata <i>pahlawan</i> dalam ACPED.....	325
Perkataan Pars 14a	Kata <i>rastī</i> dalam ACPED.....	327
Perkataan Pars 14b	Kata <i>rozī</i> dalam ACPED.....	327
Perkataan Pars 15a	Kata <i>shābāsh</i> dalam ACPED.....	329
Perkataan Pars 15b	Kata <i>shād-bāsh</i> dalam ACPED.....	330
Perkataan Pars 16a	Kata <i>takht</i> dalam ACPED.....	331
Perkataan Pars 17a	Kata <i>ustād</i> dalam ACPED.....	334
Perkataan Pars 17b	Kata <i>ustāz</i> dalam ACPED.....	335
Perkataan Pars 18a	Kata <i>wird</i> dalam ACPED.....	337
Perkataan Pars 19a	Kata <i>zāda</i> dalam ACPED.....	339

SENARAI RAJAH

		Halaman
Rajah 1.1	Cabang Rumpun Bahasa Austronesia.....	43
Rajah 1.2	Keluarga Bahasa Indo-Eropah.....	50
Rajah 1.3	Cabang Turunan Bahasa Sanskrit.....	51
Rajah 1.4	Cabang Turunan Bahasa Parsi.....	63
Rajah 2.1	Gagasan Pedoman Collins (2003) dan Perkaitannya dengan Bidang Ilmu dan Kaedah dalam Bidang Linguistik.....	155
Rajah 3.1	Proses Pemilihan Data Kajian Sanskrit Terpilih.....	167
Rajah 3.2	Proses Pemilihan Data Kajian Parsi Terpilih.....	168
Rajah 3.3	Proses Menjejaki Kemunculan atau Penggunaan Perkataan.....	183
Rajah 3.4	Kerangka Teoretis Kajian.....	187
Rajah 3.5	Aliran Pengumpulan dan Penganalisan Data Kajian.....	191
Rajah 6.1	Penelitian Bentuk dan Makna (Setiap Unsur Kata Harus Diterangkan: Penjelasan Sebahagian Kata Sahaja Tidak Meyakinkan).....	361
Rajah 6.2	Tumpuan Kajian Etimologi.....	362

SENARAI GAMBAR RAJAH

		Halaman
Gambar Rajah 1.1	Pergerakan Kata Kopi.....	13

SENARAI ILUSTRASI

	Halaman
Ilustrasi 1.1 Maklumat Kata <i>Aksara</i> dalam <i>An Unabridged Malay-English Dictionary</i> (MED).....	28
Ilustrasi 1.2 Imbuhan Bahasa Sanskrit.....	52
Ilustrasi 3.1 Kata <i>bedza</i> dalam AMED (1901: 139).....	163
Ilustrasi 3.2 Kata <i>bazar</i> dalam AMED (1901: 80).....	163
Ilustrasi 3.3 Kata <i>uttarā</i> dalam SDFSS.....	173
Ilustrasi 3.4 Kata <i>uttara</i> dalam SDFSS.....	173
Ilustrasi 3.5 Kata <i>uttarA</i> dalam SDFSS.....	174

SENARAI LAMBANG

←	Berubah daripada (perubahan bentuk ejaan) / dipinjam daripada
()	Kurungan
[]	Kurung siku mengapit unsur fonetik/ merujuk kepada maklumat bahasa
&	Dan
/ /	Kurung miring mengapit unsur fonem
∅	Melambangkan segmen yang digugurkan, lenyap atau hilang
*	Asterik, melambangkan bentuk purba

SENARAI SINGKATAN

AMED	A Malay-English Dictionary
ACPED	A Comprehensive Persian-English Dictionary
AN	Aqa'id al-Nasafi
Ark	Arkaik
B	Bahasa
BAK	Bustan al-Katibin
BAP	Bahasa Austronesia Purba
BAr	Bahasa Arab
BAS	Bustan al-Salatin
BAves	bahasa Avestan
BBel	Bahasa Belanda
BBeng	Bahasa Benggali
BHin	Bahasa Hindi
BIng	Bahasa Inggeris
BIta	Bahasa Itali
BLat	Bahasa Latin
BM	Bahasa Melayu
BPars	Bahasa Parsi
BPer	Bahasa Perancis
Br	Brunei
BSkr	Bahasa Sanskrit
BTur	Bahasa Turki
BTam	Bahasa Tamil

dll	dan lain-lain
HAH	Hikayat Amir Hamzah
HBB	Hikayat Bayan Budiman
HIZ	Hikayat Iskandar Zulkarnain
HMMMP	Hikayat Merpati Mas dan Merpati Perak
HPL	Hikayat Pendawa Lima
HPJP	Hikayat Putera Jaya Pati
HRP	Hikayat Raja Pasai
HSR	Hikayat Seri Rama
Id	Indonesia
IB	Indonesia-Belanda
IBBT	Inskripsi Batu Bersurat Terengganu
Jw	Jawa
KBBI	Kamus Besar Bahasa Indonesia
KDII	Kamus Dewan Edisi Kedua
KDIII	Kamus Dewan Edisi Ketiga
KDIV	Kamus Dewan Edisi Keempat
KDP	Kamus Dewan Perdana
KPB	Kitab Pengetahuan Bahasa
ki	Kiasan
KS	Kitab Suci
M	Masihi
MCP	Malay Concordance Project
MED	An Unabridged Malay-English Dictionary
Mn	Minangkabau

OED	Online Etymology Dictionary
P	Perkataan
Pars	Parsi
SDFSS	Sanskrit Dictionary for Spoken Sanskrit
Sl	Sastera lama
Skr	Sanskrit
SM	Sebelum Masihi
SPJBL	Surat Perjanjian Jual Beli Lada
SSB	Surat Sultan Banjar
SSTKRP	Surat Sultan Ternate kepada Raja Portugal
TOHED	The Oxford Hindi-English Dictionary
TAED	Tamil and English Dictionary

SENARAI TRANSLITERASI

BENTUK TRANSLITERASI DARIPADA BENTUK TULISAN BAHASA SANSKRIT KEPADA HARVARD-KYOTO: AMERICAN STANDARD CODE FOR INFORMATION INTERCHANGE (ASCII) DAN INTERNATIONAL ALPHABET OF SANSKRIT TRANSLITERATION (IAST) (DIACRITICS)

Tulisan Sanskrit	Harvard-Kyoto (ASCII)	IAST (Diacritics)
आ	A	ā
ई	I	ī
ऊ	U	ū
ऋ	R	ṛ
ॠ	J	ṝ
ऌ	G	ḷ
ॡ	T	ḹ
ड	D	ḍ
ण	N	ṇ
म	M	ṃ
ह	H	ḥ
श	z	ś
ष	S	ṣ

**KAJIAN ASAL USUL DAN MAKNA PERKATAAN TERPILIH BAHASA
MELAYU DARIPADA BAHASA SANSKRIT DAN PARSII**

ABSTRAK

Kajian ini merupakan sebuah kajian etimologi perkataan pinjaman daripada bahasa Sanskrit dan Parsi terpilih dalam bahasa Melayu. Kajian didorongi oleh kewujudan polemik berkaitan asal usul tentang beberapa kata pinjaman. Di samping itu, kurangnya kajian berkaitan etimologi dan kekurangan maklumat etimologi pada perkataan yang disenaraikan dalam kamus bahasa Melayu yang hanya menurunkan asal usul perkataan sahaja menjadi sebab untuk kajian ini dilakukan. Objektif kajian yang pertama kajian ini adalah untuk mengenal pasti perkataan pinjaman daripada bahasa Sanskrit dan bahasa Parsi. Seterusnya, perkataan yang dikenal pasti dianalisis dan kemunculan perkataan diselidiki dengan mengkaji dokumen. Perubahan-perubahan yang berlaku pada sesebuah perkataan pinjaman terpilih turut dijelaskan dalam kajian ini. Akhirnya, berdasarkan bukti yang ditemui, kajian ini berusaha untuk mempersembahkan etimologi awal bagi setiap perkataan pinjaman terpilih. Kajian ini dijalankan dengan menggunakan kaedah kajian kualitatif. Kajian ini menggunakan persampelan bertujuan dalam mengenal pasti 36 perkataan yang berasal daripada bahasa Sanskrit dan 19 perkataan daripada bahasa Parsi daripada kamus Wilkinson (1901, 1902) dan Winstedt (1959). Analisis etimologi dilakukan berdasarkan kerangka pedoman etimologi yang digagaskan oleh Collins (2003). Dalam ruang lingkup pedoman ini, kesepadanan bunyi dikenal pasti dan kemunculan pertama perkataan dibuktikan. Maklumat sejarah dan geografi diselidiki, dan satu huraian terperinci linguistik tentang perkataan-perkataan tersebut berdasarkan kajian yang telah

dilakukan dipersembahkan. Dapatan kajian ini dibahagikan kepada lima bahagian utama yang merangkumi perbincangan dapatan berdasarkan asal usul perkataan, sejarah dan geografi perkataan, bentuk perkataan, makna perkataan, dan penelitian ke atas manuskrip melayu. Berdasarkan dapatan segi asal usul perkataan, didapati bahawa linguist memberi maklumat yang mengelirukan berkaitan asal usul perkataan. Kekeliruan yang wujud ini mendorong kajian ini melakukan proses perbandingan antara bahasa yang berfokus kepada aspek bentuk dan makna. Hal ini sekali gus memberi jawapan kepada polemik yang wujud bagi beberapa perkataan terpilih. Penelitian dari sudut sejarah dan geografi menjelaskan bahawa bahasa Sanskrit dan Parsi pernah bertembung sehingga terserapnya kedua-dua kosa kata asing ini ke dalam bahasa Melayu. Dapatan dari sudut penelitian ke atas manuskrip Melayu lama memberi maklumat berkaitan kewujudan dan penggunaan sesebuah perkataan pinjaman dalam bahasa Melayu dan seterusnya membantu dalam menyelesaikan polemik berkaitan asal usul perkataan. Kajian ini menyumbang kepada penghasilan kajian etimologi yang dilakukan oleh penutur natif bahasa Melayu dan penghasilan kamus etimologi yang berfokus kepada kata pinjaman daripada bahasa Sanskrit dan Parsi. Polemik dan ketidakselarasan yang wujud dalam kajian ini turut dibincangkan semula berdasarkan metodologi yang digagaskan oleh Collins (2003). Metodologi yang diperkembangkan dan digunakan dalam kajian ini berguna dalam menghasilkan kajian etimologi seterusnya.

**A STUDY OF THE ORIGIN AND MEANING OF SELECTED MALAY
WORDS FROM SANSKRIT AND PERSIAN**

ABSTRACT

This study is a study of the etymology of borrowed words from selected Sanskrit and Persian language in Malay. The study is driven by the polemics related to the origin of some borrowed words. Furthermore, lack of studies related to etymology and the lack of etymological information on words listed in the Malay dictionary which only state the origins of the words become the reason why this study is carried out at the first place. The first objective of this study is to identify the borrowed words from Sanskrit and Persian. Next, the identified words were analyzed and the birth of the words was investigated by reviewing the documents. The changes that occur in selected borrowed word are also explained in this study. Finally, based on the evidence found, this study seeks to present the initial etymology for each selected borrowed word. This research is conducted using qualitative research methods. It used purposive sampling in identifying 36 words derived from Sanskrit and 19 words from Persian from the Wilkinson's (1901, 1902) and Winstedt's dictionaries (1959). Etymological analysis was conducted based on the etymological guideline framework devised by Collins (2003). Within the scope of this guideline, sound matching is identified and the birth of the first word is proven. Historical and geographical information is investigated, and a detailed linguistic description of the words based on the research is presented. The findings of this study are divided into five main sections which include the discussion on findings based on word origins, word history and geography, word form, word meaning, and research on Malay manuscripts. Based on

the findings of word origin, it was found that linguists provide misleading information related to word origin. This confusion prompted this study to carry out a comparison between languages focusing on aspects of form and meaning. This in turn provides an answer to the polemics related to the selected words. Research from the historical and geographical point of view explains that Sanskrit and Persian once collided that both vocabularies are absorbed into the Malay language. Findings from research on old Malay manuscripts provide information related to the existence and use of borrowed words in Malay which will further help in resolving polemics related to word origin. This study contributes to the production of etymological studies conducted by native speakers of Malay and the production of etymological dictionaries that focus on borrowed words from Sanskrit and Persian. The polemics and inconsistencies in this study are also re-discussed based on the methodology devised by Collins (2003). The refined methodology used in this study is useful in producing the next etymological study.

BAB 1

PENGENALAN

1.1 Pendahuluan

Kajian ini menjejaki asal usul perkataan terpilih dan mengkaji perubahan-perubahan yang berlaku kepada setiap leksikal. Asas utama dalam perbincangan bab ini ialah berkaitan latar belakang kajian yang seterusnya membawa kepada perbincangan permasalahan kajian, objektif kajian, persoalan kajian, kepentingan kajian, dan definisi operasional. Bab ini turut membincangkan latar belakang bahasa Melayu dan bahasa asing, iaitu bahasa Sanskrit dan bahasa Parsi. Asas kedua-dua bahasa asing ini penting untuk dibincangkan kerana kajian ini secara keseluruhannya mengkaji aspek perkataan pinjaman daripada kedua-dua bahasa tersebut.

1.2 Latar Belakang Kajian

Terdapat banyak teori berdasarkan kefahaman manusia mengenai asal usul bahasa (cf. Gans, 2019; Bouchard, 2013; Aitchison, 2000; Chomsky, 1986). Al-Quran menceritakan bahawa Tuhan menciptakan Nabi Adam dan mengajar Baginda perkataan. Allah SWT berfirman dalam surah al-Baqarah;

“Dan Ia (Allah SWT) telah mengajarkan Nabi Adam, akan segala nama benda-benda dan gunanya, kemudian ditunjukkannya kepada malaikat lalu Ia berfirman: “Terangkanlah kepada-Ku nama benda-benda ini semuanya jika kamu golongan yang benar”.

(Surah al-Baqarah ayat 31)

Berdasarkan ayat di atas, kepelbagaian bahasa manusia yang wujud pada hari ini berasal daripada bahasa yang digunakan oleh Nabi Adam (cf. surah al-Hujurat ayat 13). Seperti yang dijelaskan dalam maksud ayat 31, surah al-Baqarah, Nabi Adam telah diajarkan nama-nama bagi semua benda yang tidak diketahuinya. Ayat ini juga tidak menjelaskan secara terperinci tentang bahasa yang diajarkan kepada Nabi Adam a.s.. Nabi Adam diajar perkataan,¹ maka ada bahasa. Berkemungkinan juga Baginda diajarkan perkataan yang terdiri daripada banyak bahasa oleh Allah SWT. Namun, melalui ayat tersebut, kita dapat mentafsirkan bahawa wujudnya bahasa setelah Allah SWT mengajarkan perkataan kepada Adam a.s.. Bagi memahami tafsiran yang terperinci, maka kitab-kitab ulama perlu diteliti bagi memperoleh maklumat yang lebih tepat.

Salasilah dan perkembangan manusia mewujudkan pelbagai bangsa. Kepelbagaian bangsa telah mewujudkan pelbagai bahasa seperti yang ada di dunia sekarang. Kepelbagaian bahasa yang wujud pada hari ini saling berkognat atau mempunyai hubungan leksikal antara sesebuah bahasa dengan bahasa yang lain. Hubungan kognat bermaksud sesebuah perkataan itu berkongsi hubungan bunyi dan makna yang sama (McMahon, 1994: 19). Menurut Liberman (2009: 149), langkah awal bagi mengetahui hubungan kognat antara bahasa adalah dengan melakukan kajian berkaitan hubungan antara bahasa-bahasa. Contohnya, kata *ten* (bahasa Inggeris) dan *zehn* (bahasa Jerman) memiliki persamaan dari segi makna kerana kedua-dua kata itu merupakan bahasa turunan Proto-Jermanik dan bahasa Inggeris Lama lebih mirip dengan bahasa Jerman

¹ Dalam kajian ini, pengkaji menggunakan beberapa bentuk, iaitu *perkataan*, *kata* dan *leksikal* bagi merujuk kepada konsep yang sama. *Perkataan* bermaksud 'bunyi atau gabungan bunyi dalam sesuatu bahasa yang disebutkan atau dituliskan dan sebagainya dengan menggunakan huruf-huruf untuk menyampaikan sesuatu maksud'. *Kata* bermaksud 'sesuatu yang diucapkan oleh seseorang'. *Leksikal* pula bermaksud 'keseluruhan perkataan dalam sesuatu bahasa'.

(Thomason, 2001: 262). Begitu juga dengan kata *haus* (bahasa Jerman) dan *house* (bahasa Inggris) memiliki persamaan dari segi makna, yaitu merujuk kepada *rumah* (Thomason 2001: 262; Liberman, 2009: 149).

Hubungan kognat juga terjadi lebih daripada dua bahasa. Contohnya, kata *mouse* dalam bahasa Inggris memiliki kemiripan dengan bahasa Indo-Eropah yang lain seperti *mus* (bahasa Sweden), *maus* (bahasa Jerman), *muis* (bahasa Belanda), *mūs* (bahasa Latin), *mûs* (bahasa Greek Klasik), *myš* (bahasa Rusia), *mysz* (bahasa Poland), dan *miš* (bahasa Serbo-Croatia) (Ruhlen, 1994: 17-18). Menurut Gudschinsky (1956: 180), hubungan kognat yang betul adalah perkataan yang berkongsi atau lahir dari keluarga bahasa yang sama dan hanya melalui hubungan kognat yang sebenar dapat dijadikan bukti konkrit hubungan genetik sesuatu bahasa. Namun begitu, persamaan bentuk dan bunyi tidak semestinya menghalu kepada hubungan kognat. Persamaan ini juga dikenali sebagai *false cognate*.

False cognate umumnya ditakrifkan sebagai pasangan kata yang memiliki bentuk yang sama, namun berbeza dari segi etimologi dan makna dalam bahasa yang berbeza (Nida, 2000: 130; Domínguez & Nerlich, 2002: 368). Contohnya, kata *cat* dalam bahasa Inggris bermaksud 'kucing' dan *cat* dalam bahasa Melayu yang merujuk kepada 'cecair berwarna yang digunakan untuk mewarnai sesuatu'. Kedua-dua perkataan ini memiliki persamaan dari segi bentuk, tetapi berbeza dari segi makna serta berasal dari rumpun bahasa yang berbeza. Oleh itu, kedua-dua perkataan itu tidak bersifat kognat atau lebih tepat jika disebut sebagai 'kognat palsu'.

Dalam hal ini, perbezaan ejaan perlu difahami kerana setiap ejaan mencerminkan sebutan. Perkembangan bahasa juga melahirkan sistem sebutan yang berbeza. Contohnya, *Buku Katan Kamus Melayu* mencatatkan kata *mati* yang digunakan dalam bahasa Melayu dipinjam daripada bahasa Arab, iaitu *maut* (Said, 1936/2002: 656). Bahasa Melayu telah menggunakan kedua-dua bentuk kata, iaitu *mati* dan *maut* bagi merujuk kepada 'kematian'. Berdasarkan *A Comprehensive Persian-English Dictionary*² (1892: 1340), kata *maut* yang merujuk kepada 'kematian'. Dalam bahasa Sepanyol juga wujud kata *mortal* yang merujuk kepada 'mati' (Henri & Goursau, 1989: 196). Kewujudan bentuk leksikal yang hampir sama atau mirip antara kata *maut* (bahasa Arab) dan *mortal* (bahasa Sepanyol) memberi gambaran bahawa kedua-dua bentuk kata itu berasal daripada sumber atau akar yang sama, iaitu Indo-Eropah dan kemiripan antara kata *maut* (bahasa Melayu) dan *mate* (bahasa Maori) adalah menerusi proses peminjaman perkataan.

Bahasa Melayu banyak menerima pengaruh daripada pelbagai bahasa seperti bahasa Inggeris, Sanskrit, Arab, Hindi, Tamil, Parsi, Portugis, Cina, dan bahasa serumpun, seperti Jawa, Sunda dan lain-lain (Noresah et al., 2009: 43). Heah (1989: 8) mendefinisikan peminjaman kata sebagai proses pengambilan dan penggunaan unsur-unsur daripada satu bahasa yang lain ke dalam konteks yang lain. Fromkin et al. (2003: 505) pula menjelaskan peminjaman berlaku apabila sesebuah bahasa ingin menambah perkataan baharu atau morfem daripada bahasa lain ke dalam leksikannya. Menurut Campbell (2004: 63), peminjaman merujuk kepada item leksikal (perkataan) yang 'dipinjam' daripada bahasa yang lain, perkataan yang pada awalnya bukan sebahagian

² Kamus *A Comprehensive Persian-English Dictionary* dihasilkan oleh Francis Joseph Steingass pada tahun 1892. Beliau dilahirkan pada 16 Mac 1825 di Jerman dan meninggal dunia pada Januari 1903. Beliau merupakan ahli linguistik Inggeris dan orientalis berketurunan Yahudi Jerman.

daripada perbendaharaan kata bahasa penerima, tetapi digunakan dan dijadikan sebahagian daripada kamus bahasa peminjam.

Aitchison (1991: 141) pula menyatakan bahawa peminjaman kata adalah sesuatu yang agak mengelirukan kerana ia menjelaskan bahawa elemen yang dimaksudkan diambil dari bahasa penderma untuk jangka waktu yang terhad dan kemudian dikembalikan, tetapi keadaan ini sama sekali tidak berlaku. Item itu sebenarnya lebih sesuai dikatakan disalin dan bukannya dipinjam. Hal ini bertepatan dengan takrifan yang tercatat dalam *Kamus Dewan* Edisi Keempat, iaitu *pinjam* membawa maksud ‘memberikan sesuatu untuk dipakai buat sementara waktu dan sesudah itu perlu dikembalikan’ (KDIV, 2015: 1211). Namun begitu, istilah ‘peminjaman perkataan’ ini berbeza dengan maksud sebenar bagi perkataan *pinjam*.³ Peminjaman perkataan daripada bahasa asing ini bermaksud peminjaman secara terus dan tidak perlu dipulangkan kepada bahasa yang memberi pinjam. Hal ini demikian kerana, penggunaan sesebuah kata pinjaman itu akan terus digunakan oleh sesebuah masyarakat sehingga bahasa atau masyarakat pupus atau lenyap. Berkemungkinan juga perkataan yang dipinjam beransur-ansur akan mengalami perubahan sehingga tidak diketahui lagi tentang asal usulnya sekiranya perubahan yang berlaku itu terlalu ketara.

Di samping itu, McMahon (1994: 201) menyatakan bahawa motif peminjaman yang paling umum dan jelas adalah disebabkan keperluan semata-mata. Penutur mungkin harus menggunakan perkataan daripada bahasa lain bagi merujuk kepada objek atau konsep yang tidak dikenali atau tidak ada dalam bahasa mereka sendiri. Keperluan ini mungkin disebabkan oleh informasi atau teknologi baharu, hubungan dengan flora dan

³ Dalam penulisan ini, pengkaji menggunakan konsep pinjaman atau peminjaman, berkemungkinan akan timbul konsep serapan yang juga membawa konsep yang sama.

fauna atau budaya asing. Begitu juga dengan istilah makanan dan barang pembuatan yang diimport daripada budaya lain adalah pinjaman yang sangat kerap atau baharu dalam hampir semua budaya dan hampir berlaku pada semua tempoh sejarah (Durkin, 2009: 46). Bloomfield (1935) menyatakan bahawa bentuk peminjaman ini merupakan sebuah bentuk peminjaman budaya, satu kumpulan penutur meminjam objek atau konsep daripada bahasa yang lain dan namanya cenderung untuk dipinjam bersama (McMahon, 1994: 201).

Menurut Bloomfield (1983: 282), kata-kata yang penting secara budaya bukan hanya diambil alih secara fizikal, tetapi sering ditiru. Contohnya, bahasa Inggeris meminjam kata *pyjamas* daripada bahasa Hindi yang bermaksud ‘seluar’. Menurut Aytö (2005: 404), kata *pyjamas* yang digunakan dalam bahasa Inggeris berasal daripada bentuk bahasa Hindi, iaitu *pāejāma*. Kata *pāejāma* terbentuk daripada dua kata, iaitu *pāī* ‘kaki’ daripada bahasa Parsi dan *jāmah* merujuk kepada ‘pakaian’. Kata *pyjamas* merujuk kepada sejenis seluar yang longgar yang dipakai oleh masyarakat di India dan Timur Tengah, manakala orang Eropah memakai pakaian tersebut ketika tidur. Mereka membawa kembali ke Eropah dan ditambah dengan jaket atau baju lalu menerbitkan istilah *pyjamas*.⁴ Perubahan-perubahan pada bentuk ejaan menggambarkan bahawa sesebuah perkataan itu boleh tercipta daripada pelbagai bahasa sehingga mewujudkan makna yang baharu.

⁴ Menurut Ali Nourai (2003), kata *pyjamas* dalam bahasa Inggeris berasal daripada bahasa Parsi, iaitu *pa-jameh* seterusnya masuk ke dalam bahasa Hindi dan masuk ke dalam bahasa Inggeris. Bahasa Parsi meminjam bentuk daripada bahasa Inggeris membentuk *pijameh* (Ali Nourai, 2003: 383).

Peminjaman perkataan daripada bahasa asing juga disebabkan oleh keperluan dan prestij atau martabat (*prestige*) (Campbell, 2013: 56; Durkin, 2014: 72). Peminjaman istilah asing juga dikatakan lebih dihargai.⁵ Sebagai contoh, bahasa Inggeris (BIng) yang dahulunya menggunakan *pig meat* telah meminjam perkataan *pork* (BIng) daripada bahasa Perancis, iaitu *porc*. Peminjaman ini berlaku disebabkan orang Inggeris menganggap bahasa Perancis mempunyai status sosial yang lebih tinggi dan lebih berprestij daripada bahasa Inggeris semasa zaman penguasaan Perancis Norman di England (1066-1300 M) (Campbell, 2013: 57-58). Hal ini selari dengan pernyataan Bolinger (1968: 91) bahawa jarang sekali penutur bahasa yang lebih tinggi tamadunya meminjam daripada bangsa yang lebih rendah tamadun daripadanya. Perbincangan faktor-faktor yang menyebabkan berlakunya peminjaman perkataan akan dipanjangkan lagi dalam bahagian definisi operasional yang merangkumi aspek pertembungan bahasa (cf. 1.10.2).

Peminjaman perkataan daripada bahasa lain dalam bahasa Melayu dapat dijejaki menerusi *A Malay-English Dictionary* yang dihasilkan oleh Wilkinson (1901, 1902), *An Unabridged Malay-English Dictionary* oleh Winstedt (1959), dan *Buku Katan Kamus Melayu* dihasilkan oleh Said (2002). Ketiga-tiga kamus tersebut banyak menyenaraikan perkataan pinjaman daripada bahasa asing. Peminjaman yang berlaku ini berkait rapat dengan aspek pertembungan bahasa antara bahasa-bahasa dunia yang lain dengan bahasa Melayu. Oleh itu, peminjaman perkataan daripada pelbagai bahasa ini perlu diteliti semula dari sudut etimologi. Perjalanan perkataan dapat dilihat melalui pinjaman sedar atau tidak sedar (bersistem seperti dalam *Pedoman Pembentukan*

⁵ Walau bagaimanapun, peminjaman perkataan tidak hanya terhad kepada item leksikal semata-mata malah sebarang bentuk linguistik seperti bunyi, peraturan fonologi, morfem tatabahasa, corak sintaksis, semantik, strategi wacana atau apa sahaja boleh dipinjam, iaitu boleh diambil alih dari bahasa asing sehingga menjadi bahagian bahasa peminjam.

Istilah Bahasa Melayu) melalui pertembungan dan penukaran kod yang dapat dijejaki menerusi kajian etimologi.

Bynon (1977: 62) mentakrifkan etimologi sebagai usaha menyusun sejarah bentuk dan makna perkataan. Sejarah dan semantik perkataan perlu dijejak sepanjang edaran masa sehingga mencapai akar atau sumber pinjaman sekiranya perkataan yang dikaji itu ialah kata pinjaman. Bagi Ruhlen (1991: 2), etimologi perkataan mempunyai persamaan bentuk dari pelbagai bahasa yang berbeza secara semantik dan fonetik, dan persamaannya dijelaskan melalui hipotesis asal usul. Liberman (2009: 14) dan Malkiel (2012: 4) menjelaskan bahawa etimologi merupakan kajian berkaitan asal usul perkataan dan bagi Mailhammer (2007: 143; 2013: 1), etimologi juga merupakan asas kepada kajian tentang sejarah bahasa. Pemfokusan penelitian etimologi dari sudut sejarah turut diperkatakan oleh Durkin (2009: 1) dan Algeo (2009: 286) bahawa etimologi merupakan suatu bidang yang menyiasat sejarah perkataan.

Sebenarnya, kata etimologi berasal daripada bahasa Yunani yang membawa maksud ilmu mencari kebenaran. Kebenaran yang dicari ini perlulah ditentukan dengan menunjukkan bagaimana dan bila sesuatu bahasa itu digunakan (Mailhammer, 2013: 2). Tumpuan terhadap ilmu ini mampu merungkai sejarah sesebuah perkataan yang dikaji. Menurut Stockwell & Minkova (2001: 86), etimologi ialah kajian yang melibatkan sejarah dan perubahan yang dihadapi dalam sesebuah kata serta penelitian terhadap makna perkataan.

Berdasarkan penelitian terhadap konsep-konsep yang dikemukakan oleh para sarjana bahasa, dapat dirumuskan bahawa etimologi ialah cabang linguistik yang mengkaji asal usul perkataan dengan menerangkan secara jelas tentang sejarah perkembangan perkataan, perubahan bentuk dan makna bagi sesebuah perkataan. Campbell (2013: 4) menyatakan bahawa kajian sejarah bahasa perkataan lebih tepat disebut sebagai kajian etimologi. Dalam hal ini, dapat dikatakan juga bahawa tujuan linguistik sejarah bukanlah untuk etimologi semata-mata, tetapi etimologi tepat adalah produk penting dalam linguistik sejarah.

Menurut Jones (1990), kajian sejarah bahasa Melayu sebenarnya perlu bermula dengan kajian sejarah tulisannya. Begitu juga dengan kajian etimologi yang secara jelas mencakupi pelbagai bidang, iaitu linguistik sejarawi, leksikologi, filologi, dan semantik. Collins (2003: 2-8) menegaskan bahawa kajian etimologi perlu membincangkan perubahan-perubahan serta pergerakan yang berlaku pada sesebuah perkataan dan tidak hanya sekadar menyenaraikan perkataan yang terserap dalam sesuatu bahasa sahaja. Sebagai contoh, kata *kopi* mempunyai bentuk yang berbeza seperti *kahveh* (bahasa Turki) dan *qahwah* (bahasa Arab), tetapi tetap merujuk kepada yang sama, iaitu *kopi*. Hal ini selari dengan pernyataan Ayto (2005: 118) bahawa kata *kopi* berasal dari Timur Tengah (negara Turki dan Arab termasuk dalam wilayah Timur Tengah). Ayto (2005: 1818) menjelaskan bahawa kata *coffee* masuk ke dalam bahasa Inggeris melalui bentuk *caffè* dalam bahasa Itali (BIta). Perubahan bentuk ejaan berlaku setelah perkataan itu bergerak melalui banyak negara. Pergerakan perkataan merentasi sempadan negara menyebabkan wujud sebutan yang berbeza, tetapi tetap mempunyai hubungan yang jelas antara satu sama lain.

Collins (2003: 4) juga menimbulkan tanda tanya tentang kemasukan kata *kopi* dalam bahasa Melayu, iaitu sama ada daripada bahasa Inggeris atau Belanda. Namun begitu, jalur peminjaman yang ditunjukkan oleh Collins (2003: 4) dapat diperlihatkan seperti dalam jadual yang berikut.

Jadual 1.1: Etimologi Kata *Kopi* dalam Bahasa Melayu

kopi [BM] ← *koffie* [BBel] ← *caffè* [BIta] ← *kahveh* [BTur] ← *qahwah* [BAr] ← *kaffa* [bahasa Ethiopia/Habsyah] merujuk kepada daerah di Ethiopia/Habsyah

Berdasarkan jalur etimologi dalam Jadual 1.1, dapat dikatakan bahawa Collins (2003) lebih cenderung untuk menyatakan bahawa kata *kopi* dipinjam daripada bahasa Belanda. Berkemungkinan Collins (2003: 4) meninggalkan tanda tanya berkaitan asal usul kata ini untuk pengkaji seterusnya berfikir dan meneliti semula tentang kewujudan kata *kopi* dalam bahasa Melayu. Sememangnya hal ini perlu dibincangkan semula kerana persoalan yang ditimbulkan oleh Collins perlu dijawab supaya lebih jelas.

Said (1936/2002: 546) mencatatkan bahawa kata *kopi* yang digunakan dalam bahasa Melayu dipinjam daripada bahasa Inggeris. Menurut pengkaji, terdapat dua faktor yang menyebabkan Said mencatatkan kata itu dipinjam daripada bahasa Inggeris, iaitu, pertama, kamus tersebut hanya mencatatkan penggunaan perkataan pada zaman tersebut. Kedua, berkemungkinan pandangan Said (2002) tentang kata *kopi* berasal daripada bahasa Inggeris disebabkan oleh pengalaman atau pengetahuan beliau tentang penggunaan kata *kahwa* yang seterusnya berubah kepada kata *kopi* setelah dipengaruhi oleh bahasa Inggeris (Taufiq & Aniswal, 2021: 46-49).

Pada pandangan pengkaji, kecenderungan Collins dengan menyatakan bahawa kata *kopi* dipinjam daripada bahasa Belanda mungkin disebabkan oleh faktor sejarah kerana Belanda terlebih dahulu menjajah Tanah Melayu sebelum kedatangan Inggeris. Seperti yang telah dijelaskan oleh Algeo (2009: 263), kata *coffee* dalam bahasa Inggeris dipinjam daripada bahasa Turki atau mungkin juga daripada bahasa Belanda. Jika kata *coffee* yang wujud dalam bahasa Inggeris dipinjam daripada bahasa Belanda, maka kata *kopi* yang wujud dalam bahasa Melayu sudah tentu melalui bahasa Belanda. Hal ini dikatakan demikian kerana bahasa Inggeris meminjam kata *coffee* daripada bahasa Belanda dan jika diteliti dari sudut sejarah, Belanda terlebih dahulu datang ke Kepulauan Melayu. Oleh itu, kekeliruan tentang kemasukan kata *kopi* dalam bahasa Melayu sudah terjawab melalui catatan Algeo (2009: 263).

Perbincangan berkaitan perkataan ini boleh dipanjangkan lagi dengan bukti-bukti yang berkaitan, iaitu dengan meneliti penggunaan kata *coffee* dalam bahasa Inggeris. Perbincangan kata *coffee* dalam *Online Etymology Dictionary* (OED) dapat diperlihatkan seperti dalam jadual yang berikut.

Jadual 1.2: Etimologi Kata *Coffee* dalam Bahasa Inggeris (OED)

Coffee

“drink made from the ground and roasted seeds of a tree originally native to Arabia and Abyssinia,” c. 1600, from Dutch *koffie*, from Turkish *kahveh*, from Arabic *qahwah* ‘coffee,’ which Arab etymologists connected with a word meaning “wine,” but it is perhaps rather from the *Kaffa* region of Ethiopia, a home of the plant (coffee in *Kaffa* is called *būno*, which itself was borrowed into Arabic as *bunn* “raw coffee”). The early forms of the word in English indicate a derivation from Arabic or Turkish: *chaoua* (1598), *cahve*, *kahui*, etc. French *café*, German *Kaffe* are via Italian *caffè*.

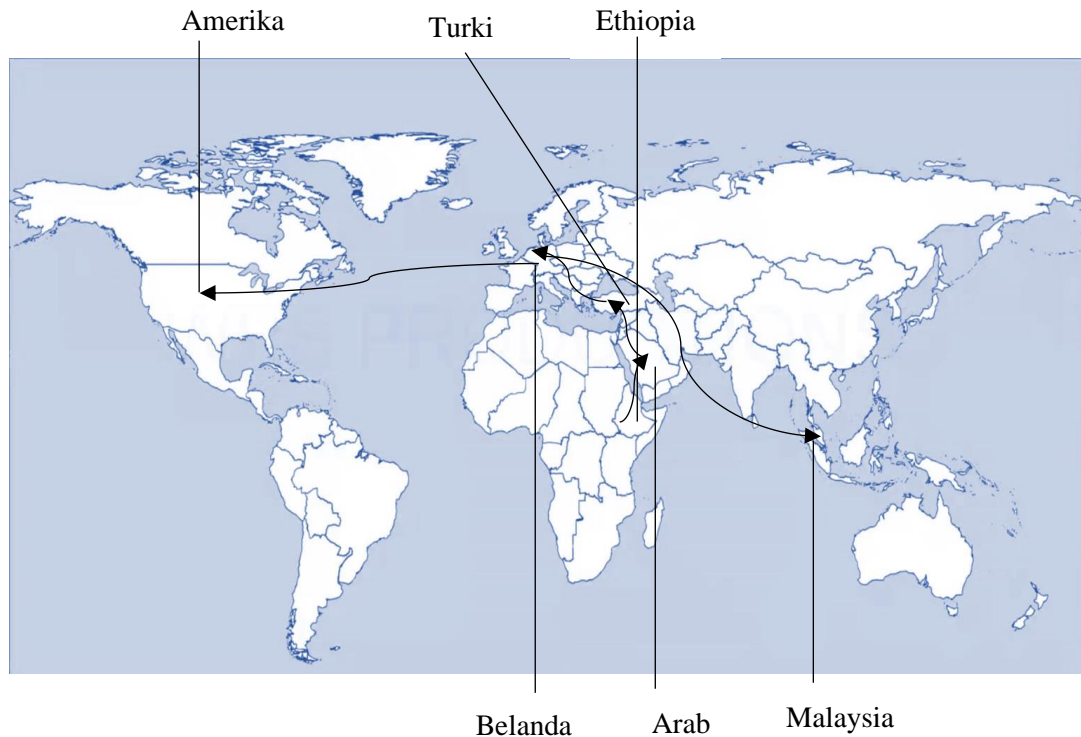
Sumber: Dicapai daripada <https://www.etymonline.com/search?q=coffee>

Jadual 1.2 memperlihatkan asal usul kata *coffee* yang masuk ke dalam bahasa Inggeris (BIng) dalam lingkungan 1600 daripada bahasa Belanda (BBel), iaitu *koffie*. Sebelum 1600, wujud beberapa bentuk yang merujuk kepada konsep yang sama dalam bahasa Inggeris seperti *chaoua*, *cahve*, dan *kahui*. Bahasa Belanda pula meminjam kata *koffie* daripada bahasa Turki (BTur), iaitu *kahveh* yang meminjamnya daripada bahasa Arab (BAr), *qahwah*. Menurut Algeo (2009: 263), kata *coffee* yang wujud dalam bahasa Inggeris berkemungkinan masuk ke dalam bahasa itu melalui dua bahasa, iaitu sama ada melalui bahasa Turki atau bahasa Belanda. Oleh hal yang demikian, maklumat etimologi kata *coffee* dapat disusun seperti dalam jadual yang berikut.

Jadual 1.3: Etimologi Kata *Coffee* dalam Bahasa Inggeris

coffee [Skrip Inggeris] c1600. ← *koffie* [Skrip Belanda] ← *kahveh* [Skrip Turki] ← *qahwah* [Skrip Arab] ← *kaffa* [bahasa Ethiopia/Habsyah] merujuk kepada daerah di Ethiopia/Habsyah

Gambaran tentang lokasi arah pergerakan kata *kopi* dapat diperlihatkan seperti dalam gambar rajah yang berikut.

Gambar Rajah 1.1: Pergerakan Kata *Kopi*

Sebenarnya, sebelum menggunakan kata *kopi*, masyarakat Melayu terlebih dahulu menggunakan kata *kahwa* yang merujuk kepada *coffee*. Hal ini dapat dibuktikan melalui catatan yang terdapat dalam kamus KDIV (2005: 654) yang menjelaskan bahawa kata *kahwa* merujuk kepada 'sejenis tumbuhan (pokok renek) atau buahnya kopi'. Hal ini menjelaskan bahawa kata *kahwa* sudah digunakan oleh masyarakat di Alam Melayu melalui pengaruh bahasa Arab. Sebenarnya perbincangan kata *kahwa* ini tidak dihuraikan dengan lebih jelas oleh Collins (2003: 77). Said (1936/2002: 493) mencatatkan kata *qahwa* atau *qahwah* (skrip Arab) dipinjam daripada bahasa Arab. Kata ini telah dipelatkan oleh orang Eropah sehingga menjadi sebutan *coffee*.

Terdapat catatan China yang menyatakan bahawa para pedagang Arab singgah di perairan Asia Tenggara bagi melakukan aktiviti perdagangan dan masyarakat Arab juga sudah berada di Sumatera sejak abad ketujuh Masihi (Hashim, 1999). Penjelasan ini menjadi bukti bahawa kata *kahwa* telah digunakan lebih awal sebelum masuknya kata *kopi* menerusi bahasa Belanda. Sebenarnya, perkataan ini telah dijejak penggunaannya dalam *Hikayat Amir Hamzah* (HAH) sekitar pada abad ke-15 atau awal abad-16. Penggunaan kata *kahwa* yang ditemukan dalam HAH dapat diperlihatkan seperti jadual yang berikut. Penggunaan kata *kahwa* mungkin digunakan di kawasan-kawasan tertentu atau dengan kata lain berkemungkinan juga perkataan ini tidak digunakan secara menyeluruh di Alam Melayu. Perlu diketahui bahawa kajian etimologi tidak boleh mengetepikan maklumat pengguna bahasa. Hal ini bermaksud, sebarang maklumat daripada pengguna bahasa perlu diambil kira kerana tidak ada catatan bertulis yang lengkap bagi kata *kahwa*. Sebenarnya, kata *kahwa* pernah digunakan dan didengari sendiri oleh orang terdekat pengkaji. Beliau yang lebih berusia memberitahu bahawa kata *kahwa* digunakan pada 50 tahun dahulu oleh ibu saudaranya dan penggunaan kata ini masih segar dalam ingatannya. Berkemungkinan perkataan itu hanya terhad kepada penutur bahasa Melayu di kawasan tertentu sahaja, namun tetap digunakan dan wujud kerana terdapat catatan dalam banyak kamus tentang penggunaan kata *kahwa* dalam bahasa Melayu.

Di samping itu, penelitian dari sudut sejarah perdagangan antara negara Arab dan Alam Melayu perlu diterokai semula. Menurut Collins (2003: 12), kajian etimologi perlu meneliti aspek sejarah dan geografi bahasa. Hashim (1999: 3) menyatakan bahawa sejarah kedatangan Islam ke Alam Melayu berkait rapat dengan hubungan perdagangan. Jika diteliti *Kamus Besar Bahasa Indonesia* (KBBI), terdapat juga kata

kahwa dalam entri kamus tersebut yang merujuk kepada ‘kopi’. Oleh itu, tidak mustahil untuk kata *kahwa* ini terlebih dahulu wujud dan digunakan dalam bahasa Melayu sebelum kata *kopi* dan kemasukannya adalah terus daripada bahasa Arab. Jelaslah, pertembungan antara dua masyarakat yang berbeza sudah tentu akan menyebabkan proses peminjaman perkataan yang seterusnya membawa kepada proses evolusi bentuk kata seperti kata *kahwa* yang berubah kepada bentuk *kopi*.

Menurut Collins (2003: 77), kadangkala perkataan yang sama boleh dipinjam dua kali, kali pertama daripada bahasa asalnya dan kali kedua melalui bahasa lain. Namun begitu, adakala sesebuah perkataan masuk ke dalam bahasa lain dan tidak semestinya masuk melalui bahasa asal. Contohnya, kata *kamsen* dipinjam daripada bahasa Hindi, iaitu *kamīśan* yang digunakan lebih awal dalam bahasa Melayu sebelum kata *komisen* masuk ke dalam bahasa Melayu menerusi bahasa Inggeris. Berbalik kepada perbincangan kata *kahwa*, Collins (2003: 77) menyatakan bahawa perkataan itu digunakan dalam bahasa Melayu dipinjam daripada perkataan Arab, tetapi kata *kopi* yang merupakan dipinjam daripada bahasa Inggeris *coffie* atau Belanda *koffie*. Perubahan ejaan mencerminkan perubahan sebutan yang dipengaruhi oleh bahasa yang meminjam, iaitu bahasa Melayu. Dalam hal ini, sistem ejaan pada sesuatu masa perlu diberi perhatian. Oleh itu, gambaran jalur peminjaman kata *kahwa* dalam bahasa Melayu dapat ditunjukkan seperti jadual yang berikut.

Jadual 1.4: Etimologi Kata *Kahwa* dalam Bahasa Melayu

kahwa [BM] ← *qahwah* [BAr] ← *kaffa* [bahasa Ethiopia/Habsyah] merujuk kepada daerah di Ethiopia/Habsyah

Berbalik kepada sejarah kemasukan kopi ke Alam Melayu. Terdapat satu persoalan penting yang perlu ditimbulkan, iaitu, bagaimanakah penyebaran kopi ini berlaku? Jika diteliti dari sudut sejarah dan geografi, empayar Islam Uthmaniyah bertempat di Turki merupakan sebuah negara yang bersempadan dengan benua Eropah dan Asia. Laut Mediterranean atau Laut Tengah menjadi laluan bagi aktiviti perdagangan dan pertukaran budaya. Biji kopi juga merupakan salah satu barangan perdagangan pada zaman tersebut. Zaman Pembaharuan (*Italy Renaissance*) ialah zaman kebangkitan Eropah dari segi perdagangan dan keilmuan. Kebangkitan Eropah dapat dilihat melalui penubuhan Syarikat Hindia Timur Belanda (*Dutch East India Company*) yang menjadi kuasa perdagangan dunia. Perkembangan aktiviti perdagangan ini telah membawa *kopi* ke seluruh benua. Aktiviti perdagangan ke seluruh benua telah menyebabkan kata *kopi* mengalami perubahan dari segi bentuk sekali gus mengubah cara sebutan.

Berdasarkan perbincangan ini, dapat disimpulkan bahawa kata *kopi* berakar daripada bahasa Arab. Perbincangan etimologi kata *kopi* yang ditunjukkan oleh Collins (2003) mempunyai persamaan dengan catatan dalam *etymonline*. Namun begitu, kajian ini tidak dapat mengelak daripada kemungkinan seperti yang dibincangkan oleh Algeo (2009: 263) bahawa kata *coffee* masuk ke dalam bahasa Inggeris melalui dua bahasa, iaitu sama ada melalui bahasa Turki atau Belanda.

Terdapat satu persoalan yang perlu dijawab dan dibincangkan, iaitu tentang kali pertama kemunculan bagi sesebuah perkataan. Kemunculan awal bagi sesebuah kata dapat dijejaki melalui teks-teks Melayu. Berdasarkan catatan, kata *kopi* muncul dalam teks Melayu lama, iaitu dalam *Kisah Pelayaran* pada halaman 56 (Collins, 2003: 168). Catatan kemunculan kata ini sebenarnya agak lewat berbanding tempoh kedatangan

Belanda di Tanah Melayu. Teks ini menjadi bukti bahawa kata *kopi* digunakan sejak abad ke-19 atau lebih awal daripada tempoh tersebut. Apabila melakukan kajian etimologi kata *kopi*, sistem ejaan, fonologi, morfologi, dan semantik perlu difahami dengan lebih jelas.

Seperti yang telah dibincangkan sebelum ini, kata *haus* dan *house* mempunyai pertalian disebabkan sistem bahasa yang hampir sama dan tergolong dalam kelompok keluarga bahasa yang sama (pemahaman dari sudut sejarah bahasa). Oleh itu, pemahaman terhadap sistem bahasa dan budaya atau konteks sosial menjadi faktor utama dalam kajian etimologi bagi memperoleh maklumat mengenai sesebuah kata yang dikaji tidak kira sama ada dari segi makna, tarikh atau masa kemunculan perkataan pinjaman dalam bahasa Melayu. Jelaslah bahawa menjejaki perjalanan perkataan sangat rumit disebabkan perbezaan bahasa, sejarah, dan kurangnya bahan-bahan yang boleh dijadikan sumber rujukan. Hal ini selaras dengan pernyataan Hartmann & Gregory (1998: 52) yang berpandangan bahawa kajian etimologi sangat sukar dan kadang-kadang mustahil untuk menentukan 'etimon' tepat bagi sesebuah perkataan tertentu.

Menurut Collins (2003: 77), setiap kajian yang bersangkutan dengan etimologi perlulah menjawab setiap persoalan tentang sesebuah kata sama ada dipinjam terus, iaitu secara langsung atau kata itu masuk melalui bahasa lain. Seperti kata pinjaman *kopi* dalam bahasa Melayu, kata *dewan* juga turut mengalami situasi yang sama. Beg (1982) yang menjalankan kajian tentang kata pinjaman telah menyenaraikan banyak perkataan Parsi dalam bahasa Melayu, antaranya ialah kata *dewan*. Menurut Collins (2003: 81), kata *dēvān* yang digunakan dalam bahasa Parsi masuk ke dalam bahasa

Melayu melalui dua sumber, iaitu bahasa Arab atau bahasa Hindi. Kata *dēvān* yang digunakan dalam bahasa Parsi masuk ke dalam bahasa Arab sebelum abad kesembilan Masihi sebagai *diwan* (Yule & Burnell, 1886: 309-109). Maksud *dēvān* yang tercatat dalam *Oxford English Dictionary* (1986: 774) dan Yule & Burnell (1886) bermaksud ‘kumpulan lembaran bertulis’. Namun begitu, setelah perkataan ini masuk ke dalam bahasa Arab maknanya telah berubah kepada ‘tempat dokumen rasmi terutama berkaitan dengan kewangan’. Berkemungkinan makna perkataan ini masuk ke dalam bahasa Melayu melalui bahasa Hindi atau Arab. Dalam bahasa Melayu, kata *dewan* bermaksud ‘tempat rasmi’ atau ‘badan rasmi’ (Collins, 2003: 82).

Sebenarnya, perubahan tentang makna kata *dewan* perlu dilihat semula kerana wujud makna yang lebih luas dalam *A Comprehensive Persian-English Dictionary* (ACPED). ACPED (1892: 555) mencatatkan kata *diwān* atau ديوان bermaksud ‘mahkamah istana; tribunal keadilan atau hasil; dewan negara, senat; buku akaun; buku gaji atau ketenteraan; kumpulan puisi dalam susunan abjad huruf akhir pelbagai sajak; dan pelbagai koleksi yang dihasilkan oleh pengarang yang berbeza’. Makna yang dikemukakan oleh Yule & Burnell (1886) yang dirujuk oleh Collins (2003) tidak sepenuhnya sama dengan makna yang terkandung dalam ACPED. Perbezaan ini mungkin disebabkan maklumat dalam ACPED telah dikemas kini dengan penambahan beberapa maklumat baharu atau mungkin juga Yule & Burnell (1886) terlepas pandang tentang maklumat tersebut. Sebenarnya, sumber utama diperlukan dalam meneliti makna sebenar bagi sesebuah perkataan pinjaman.

Terdapat kepelbagaian jalur peminjaman sehingga menerbitkan bentuk ejaan dan makna yang pelbagai daripada kata *dēvān*. Collins (2003) menyatakan berkemungkinan kata *dewan*, *duane*, *dipan* dan *diwani* lahir daripada perkataan Parsi, iaitu *dēvān*. Terdapat empat jalur peminjaman yang dikemukakan oleh Collins (2003), Pertama, kata *dēvān* terlebih dahulu dipinjam oleh bahasa Arab dan seterusnya masuk ke dalam Melayu melalui bahasa Arab membentuk *dewan* yang bermaksud ‘balai tempat diadakan majlis seperti forum, ceramah; badan atau lembaga yang memberi nasihat’.

Kedua, kata *dēvān* masuk ke dalam bahasa Arab membentuk *diwan*, kemudian bahasa Sepanyol (BSep) meminjam daripada bahasa Arab membentuk *aduanā* (mungkin mengalami percantuman dengan kata Arab /al/ lalu membentuk kata *aduanā*), bahasa Perancis (BPer) meminjam daripada bahasa Sepanyol membentuk kata *douane* dan seterusnya bahasa Belanda meminjam daripada bahasa Perancis membentuk *douane* yang bermaksud ‘balai dan urusan kastam’, dan seterusnya bahasa Melayu meminjam daripada bahasa Belanda (BBel) menerbitkan kata *duane* yang bermaksud ‘IB tempat memungut cukai, kastam’.

Ketiga, kata *diwan* daripada bahasa Arab masuk ke dalam bahasa Turki (BTur) membentuk *divan* seterusnya bahasa Perancis meminjam daripada bahasa Turki membentuk *divan* dan kata ini sekali lagi masuk ke dalam bahasa Belanda *divan* [difan] dan barulah masuk ke dalam bahasa Melayu membentuk kata *dipan* bermaksud ‘IB sejenis bangku panjang rendah’. Keempat, kata *dēvān* mengalami perubahan setelah masuk ke dalam bahasa Arab membentuk *diwani*, seterusnya bahasa Hindi meminjam daripada bahasa Arab membentuk ejaan yang sama dan akhir sekali bahasa

Melayu meminjam daripada bahasa Hindi membentuk kata *diwani* (ejaan Collins) atau *dewani* yang pada masa sekarang perkataan itu sudah menjadi arkaik. Oleh itu, jalur peminjaman kata *dēvān* yang dikemukakan oleh Collins (2003) dapat diperlihatkan seperti dalam jadual berikut.

Jadual 1.5: Jalur Peminjaman dan Perubahan Kata *Dewan* dalam Bahasa Melayu

-
- (i) *dewan* [BM] ← *diwan* [BAr] ← *dēvān* [BPars]
 - (ii) *duane* [BM] ← *douane* [BBel] ← *douane* [BPer] ← *aduana* [BSep] ← *diwan* [BAr] ← *dēvān* [BPars]
 - (iii) *dipan* [BM] ← *divan* [BBel] ← *divan* [BPer] ← *divan* [BTur] ← *dēvān* [BPars]
 - (iv) *diwani/ dewani* [BM] ← *diwani* [BHin] ← *diwani* [BAr] ← *dēvān* [BPars]
-

Sebenarnya, kepelbagaian bentuk dan makna yang wujud adalah hasil daripada perubahan perkataan yang sama. Bermula daripada satu perkataan melahirkan beberapa perkataan yang lain dengan makna dan bentuk ejaan yang berbeza. Penjelasan Collins (2003) amat bertepatan dengan perbincangan kata *kopi* sebelum ini. Terdapat dua bentuk ejaan yang merujuk kepada *kopi* dalam bahasa Melayu, iaitu *kahwa* dan *kopi*. Oleh itu, tidak menjadi suatu perkara yang mustahil untuk bahasa Melayu meminjam daripada pelbagai bahasa bagi merujuk kepada rujukan yang sama. Selain itu, pemahaman iklim dunia amat penting dalam menjejaki asal usul perkataan. Misalnya, kata *taufan*⁶ yang digunakan dalam bahasa Melayu berkemungkinan berasal atau dipinjam daripada bahasa Cina *tai-fung* (Lieberman, 2009: 132). Kata *taufan*

⁶ Kata *taufan* dalam bahasa Melayu dapat dijejak penggunaannya dalam teks Melayu lama, iaitu dalam *surat Sultan Aceh kepada Queen Elizabeth* yang ditulis dalam bentuk tulisan Arab yang bertarikh 1602 M (Hashim, 2003: 136).

(bahasa Melayu), *typhon* (bahasa Greek),⁷ dan kata *typho* (bahasa Itali) mempunyai kemiripan dari segi bentuk. Timbul persoalan berkaitan asal usul kata *taufan*, iaitu sama ada berasal daripada bahasa Cina atau Greek. Oleh itu, penelitian terhadap kejadian alam perlu dikaji semula, sama ada kejadian taufan berlaku di kawasan Eropah atau Asia. Kata *taufan* wujud hasil pembinaan kata daripada masyarakat setempat disebabkan bencana yang berlaku di kawasan mereka. Selain itu, bentuk yang wujud dalam bahasa tersebut perlu dikaji. Contohnya, bahasa Cina mempunyai banyak suku kata ‘pan’ atau ‘fan’. Oleh hal yang demikian, bunyi-bunyi yang dihasilkan dalam bahasa Cina juga perlu diteliti.

Kata *taufan* sebenarnya telah wujud dalam bahasa Arab kira-kira pada abad ketujuh. Dalam al-Quran, iaitu surah al-A’raf ayat 133, kata الطوفان *At-thuufaana* merujuk kepada *taufan* dan dalam surah al-Ankabut ayat 14 juga menyebut kata الطوفان atau *At-Tuufaanu* bermaksud ‘banjir besar (*deluge*)’ yang merujuk kepada *taufan*. Kata *at-tūfān* yang merujuk kepada *taufan* mempunyai beberapa makna, iaitu (i) air; (ii) banjir; (iii) besar; (iv) bencana; (v) mengakibatkan kemusnahan. Kata *taufan* dalam bahasa Arab tersebar ke dalam bahasa Parsi, Turki, dan bahasa di kawasan timur yang lain (Lieberman, 2009: 132). Kata *taufan* sekali lagi dapat dijejak dalam bahasa Inggeris, iaitu *typhon* menerusi *Online Etymology Dictionary* (OED).

⁷ Bahasa Yunani atau Bahasa Greek merupakan bahasa Indo-Eropah yang tertua. Bahasa ini dikenali sebagai bahasa Greek dalam bahasa Inggeris. Bahasa ini wujud sekitar tahun 1400 SM.

Jadual 1.6: Etimologi Kata *Typhon* dalam Bahasa Inggeris (OED)

Typhoon

Tiphon “violent storm, whirlwind, tornado,” 1550s, from Greek *typhon* “whirlwind,” personified as a giant, father of the winds, probably [Beekes] from or related to *typhein* “to smoke” (see typhus), but according to Watkins from PIE **dheub-* “deep, hollow,” via notion of “monster from the depths.” The meaning “cyclone, violent hurricane of India or the China Seas” is first recorded 1588 in Thomas Hickock’s translation of an account in Italian of a voyage to the East Indies by Caesar Frederick, a merchant of Venice.

The Arabic word sometimes is said to be from Greek *typhon*, but other sources consider it purely Semitic, though the Greek word might have influenced the form of the word in English. Al-tufan occurs several times in the Koran for “a flood or storm” and also for Noah’s Flood. Chinese (Cantonese) *tai fung* “a great wind” also might have influenced the form or sense of the word in English, and that term and the Indian one may have had some mutual influence; *toofan* still means “big storm” in India.

Sumber: Dicapai daripada <https://www.etymonline.com/>

Berdasarkan Jadual 1.6, bahagian perenggan kedua tersebut menceritakan tentang kata *taufan* yang berkemungkinan berasal daripada bahasa Arab dan mungkin juga berasal daripada kata *typhon* dalam bahasa Yunani. Namun, terdapat sumber lain yang menganggap bahawa kata *taufan* berasal daripada keluarga Semitik. Kata *tufan* yang tertulis dalam al-Quran merujuk kepada banjir atau ribut dan juga untuk banjir besar semasa zaman Nabi Nuh as.

Dalam bahasa Cina (Kantonis), *tai fung* yang membawa pengertian ‘angin besar’ mungkin juga telah dipengaruhi oleh bentuk atau pengertian perkataan dalam bahasa Inggeris. Begitu juga dengan bahasa Hindi yang juga menerima pengaruh daripada bahasa Inggeris dengan sebutan *toofan* yang merujuk kepada badai besar di India. Selain itu, kata *tai-fun* dalam bahasa Thailand berasal daripada kata *taifung* yang dipengaruhi oleh bahasa Kantonis. Perbincangan perkataan ini menjelaskan bahawa menjejaki asal usul kata *taufan* dalam bahasa Melayu adalah sangat rumit.

Berdasarkan perbincangan ini, dapat dirumuskan bahawa kajian etimologi perlu dilakukan secara menyeluruh. Campbell (2013: 56) telah menimbulkan beberapa persoalan dalam memahami keseluruhan peminjaman perkataan seperti mengapa perkataan itu dipinjam? Bagaimana peminjaman perkataan ini berlaku? Dan, bagaimana kaedah untuk mengenal pasti sumber perkataan yang dipinjam? Persoalan-persoalan ini sebenarnya menjadi asas utama dalam kajian etimologi perkataan pinjaman. Bukan itu sahaja, perubahan-perubahan yang berlaku pada sesebuah perkataan terutama dalam aspek ejaan dan makna perlu diterokai dengan lebih jelas dan mendalam. Kajian ini juga turut meneliti maklumat perkataan daripada bahasa-bahasa yang berkaitan seterusnya meneliti maklumat perkataan yang terdapat dalam manuskrip Melayu lama.

Bertitik tolak daripada perkara yang telah dibincangkan, kajian ini akan mengenal pasti kosa kata pinjaman daripada bahasa Sanskrit dan bahasa Parsi dalam bahasa Melayu, menjejaki perkataan melalui kajian dokumen, dan menghuraikan perubahan-perubahan yang berlaku kepada setiap kata pinjaman yang masuk ke dalam bahasa Melayu. Kajian ini juga akan menjelaskan jalur peminjaman bagi setiap perkataan yang dianalisis. Memang tidak dinafikan bahawa bahasa Sanskrit dan Parsi banyak mempengaruhi bahasa Melayu. Kedua-dua bahasa itu mempunyai hubungan kerana berasal daripada keluarga bahasa yang sama, iaitu Indo-Eropah. Oleh itu, kajian ini berfokus kepada peminjaman perkataan daripada dua bahasa yang berada di bawah sub kumpulan Indo-Iranian. Seterusnya, perbincangan diteruskan pula dengan permasalahan kajian.

1.3 Permasalahan Kajian

Terdapat beberapa permasalahan utama yang wujud sehingga menyebabkan kajian ini perlu dilaksanakan. Antara aspek yang ditekankan dalam bahagian permasalahan ini ialah berkaitan polemik dan ketidakselarasan dalam menentukan asal usul perkataan, kurangnya kamus etimologi dan kekurangan maklumat asal usul kata pinjaman dalam kamus bahasa Melayu. Setiap masalah yang dibincangkan adalah saling berkait dan akan memberi kesan yang bukan sahaja kepada ahli bahasa, malah juga kepada masyarakat.

Permasalahan kajian ini bermula dengan polemik atau ketidakselarasan dalam menentukan asal usul sesebuah kata pinjaman. Menurut Durkin (2014: 425), cabaran dalam melakukan kajian ini adalah dalam menentukan atau mengenal pasti sesebuah kata pinjaman. Cabaran dan polemik ini dapat dilihat menerusi ketidakselarasan dalam menentukan asal usul perkataan atau kata *nama* dalam bahasa Melayu. Menurut Nathesan (2015: 89), ada pendapat yang menyatakan bahawa kata *nama* dipinjam daripada bahasa Inggeris, tetapi Asmah (1991: 141) berpandangan bahawa perkataan *nama* dipinjam daripada bahasa Sanskrit memandangkan pengaruh Sanskrit lebih awal muncul berbanding kedatangan Inggeris di Kepulauan Melayu. Perbincangan bagi kata *nama* ini juga akan dibincangkan lebih kritis lagi dalam bahagian analisis data kajian.

Sebenarnya, penelitian dari sudut sejarah semata-mata tidak mencukupi kerana perlu ada bukti lain yang boleh menjelaskan bahawa perkataan itu benar-benar wujud sebelum kedatangan Inggeris. Oleh hal yang demikian, kajian etimologi perlu meneliti